

BIVIO 2017

**PODPORTE PROJEKT PRE ĽUDÍ
S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM!**

Ako môžete podporiť dobudovanie Centra Bivio?

Zaslaním dobrovoľného príspevku na číslo účtu 2044883553/0200
IBAN: SK20 0200 0000 0020 4488 3553 SUBASKBX

O projekte:

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR (ZPMP v SR) realizuje projekt s názvom Centrum prípravy a zamestnanosti ľudí s mentálnym postihnutím, ktorý je zameraný na vybudovanie vzdelávaco-rehabilitačného Centra BIVIO pre ľudí s mentálnym postihnutím. Každý, kto prispeje, pomôže ľuďom s mentálnym postihnutím získať pracovné zručnosti a umožní im žiť plnohodnotný život. Váš príspevok bude efektívne použitý na vybudovanie centra, kde sa ľudia s mentálnym postihnutím pripravujú na trh práce a dostanú priestor k sebarealizácii.

THE VELUX FOUNDATIONS
VELUX FONDEN & VELUX FONDEN

Viac informácií na www.bivio.sk

ZPMP v SR

ZPMP v SR, Štúrova 6, 811 02 Bratislava, tel.: 02/63814968
e-mail: zpmpvsr@zpmpvsr.sk, www.zpmpvsr.sk

ZPMP v SR

INFORMÁCIE ZPMP v SR 3-4/2017

Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím v SR

**téma: MÝTY
a PREDISUDKY**

2 / Úvodník

Mgr. Patrícia Garajová Jarabková

3-14 / Téma: Mýty a predsudky

Moje osobné skúsenosti • PhDr. Stefi Nováková

Pramení to z neznalosti? • Elena Kopalová

O predsudkoch a diskriminácii • JUDr. Maroš Matiaško LL.M.

S otázkami na tému predsudkov sme sa obrátili na komisárku pre osoby so zdravotným postihnutím

Mýtus číslo jeden • Mgr. Katarína Lasabová

Úcta k ľuďom s mentálnym postihnutím a úvaha o manželstve • Mgr. Katarína Lasabová

Aké to je, mať matku s mentálnym postihnutím? • Mgr. Zuzana Kolláriková

Vzdelanie a práca pre ľudí s mentálnym postihnutím – je to vôbec možné? • Mgr. Marián Horanič

14 / Deň krivých zrkadiel

15 – 22 / Farby života

23 / Téma

Láska neláskavá alebo výchova k dospelosti • PhDr. Eva Števková

26 / Deň krivých zrkadiel

Deň krivých zrkadiel v Nitre • PhDr. Eva Števková

27 / Projekty ZPMP v SR

Náš pobyt v Bystreji • Mgr. Jana Bartáková

28 / Zahranicie

Konferencia Europe in Action 2017 • Bc. Peter Stašiniak

30 / Terapie

Keramika nás naučí porozumieť • Jana Detvajová

Geniálny Amedeo po ôsmy raz • Bc. Renata Frešová

33 / Sociálne služby

Služba včasnej intervencie v Trenčíne • Mgr. Katarína Mažárová

34 / Správy z centrál

36 / Farby / Mgr. Jana Mareková

Informácie ZPMP v SR 3-4/2017 /// Občasník /// Vydalo: ZPMP v SR • Štúrova 6 • 811 02 Bratislava /// IČO 00683191

tel: 02/63814968 /// e-mail: zmpvsvr@zmpvsvr.sk

Dátum vydania: 21. 09. 2017 /// Ročník vydania: 24 /// Redakčne spracovali: PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Katarína Lasabová

• Mgr. Zuzana Kolláriková /// Redakčná rada: Elena Kopalová • PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Katarína Lasabová

• Mgr. Magda Papánková • Mgr. Lubica Vyberalová • Mgr. Zuzana Kolláriková • Mgr. Martina Jarolinová • Mgr. Marián Horanič

Jazyková korektúra: Redigovanie, s. r. o. /// foto: archív ZPMP v SR, fotograf Boris Németh, SŠI Tornaľa, ZPMP Dolný Kubín,

ZPMP Košice, Vstupce, n. o., ZPMP v Nitre, ZPMP v Petržalke – PSC Impulz, Erik Forgáč – DSS prof. K. Matulaya, CVI Trenčín

/// Grafická úprava: Zuzana Chmelová /// Tlač: POLYGRAFICKÉ CENTRUM /// www.polygrafcentrum.sk

Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len s výhradným a predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa

Vychádza s finančnou podporou MPSVR SR /// Objednávky zasielajte na adresu: ZPMP v SR • Štúrova 6 • 811 02 Bratislava

Registrované MK SR č. EV 629/08. Podávanie novinových zásielok povolené RP Bratislava č. j. 1591/96 – P zo dňa 10. 4. 1996.

Dobrovoľný príspevok 10 €.

Mýty a predsudky

Predsudky – stále sa s nimi konfrontujeme, stále o ne kdesi zakopneme a opäť nás to prekvapí.

Prečo to tak je? Lebo je to pohodlné. Radšej uveríme nejakej fáme, ako by sme si ju mali overiť. Radšej prijmemo nejakú špinavú informáciu, namiesto toho, aby sme ju rovno spláchli – a to je to jediné správne.

Hovorím si, že ak nemôžem urobiť dačo dobré pre toho človeka, neurobím radšej nič, než by som mala urobiť niečo, čo mu ublíži. V deväťdesiatych rokoch som bola pri tom, keď malé deti, prváci, druháci zo špeciálnej školy mali prechodne, kým im opravila školu, chodiť do ZDŠ s inými deťmi.

Pred školou stáli rodičia detí, ktoré tam bežne chodili a nechceli tých malých žiačikov zo špeciálnej školy vpustiť. Boli to veľkí, dospelí ľudia a stáli tam a boli bariérou. Učiteľky tých malých povzbudzovali, držali ich za rúčky a hovorili povzbudzujúco: „Ideme, deti, ideme!“ A myslím, že aj ony mali z toho celého strach a obavu.

Malí špeciálni žiačikovia museli nabráť odvahu a prejsť tou zlobou. Boli to dospelí, takí istí ako ich mamičky a oteckovia. Prečo na nich tak gánia, prečo sú takí nepríjemní?

Hovorili, nechceme aby tam chodili, čo ak je to chytľavé, čo ak aj naše deti ochorejú?

Predsudky.

Myslím že najlepším spôsobom ako proti nim reagovať, je ponúkať informácie, vysvetlenia, a hľadať spôsob ako ukázať, čo kto dokáže, ako vie byť pre iného pomocou a podporou. Ale niekedy aj potechou. Ľudia s postihnutím sú v mnohom veľmi jedineční a majú tu svoju misiu. Tak im ju umožnime naplniť a spraviť svet o čosi zdravším.

Mgr. Patrícia Garajová Jarjabková

Moje osobné skúsenosti

Mám dcéru s ťažkým telesným postihnutím. Nikdy sama nechodila, je imobilná a vozíme ju na vozíku. Už to je trochu „nezvyčajné“. Okrem toho jej mentálne postihnutie je príčinou toho, že neodpovie hneď na otázku, alebo sa smeje príliš nahlas, alebo plače... čo tiež nie je úplne bežné. Celkovo to znamená, že sa ľudia za nami častejšie otočia, alebo pozrú bokom, akoby sa vyhýbali priamemu očnému kontaktu. V duchu asi hodnotia, možno sa pýtajú, čo to je? Nieкто si povie, že na vozíku je chudák, úbožiak, ktorý je odkázaný na opateru rodičov a vzbudzuje iba súcit. Či si ľudia myslia aj niečo horšie, to osobne neviem a ani na to nemyslím.

Iste zostalo v ľuďoch mnoho z minulého režimu. Vtedy len málo ľudí s postihnutím vyrastalo doma, mnohí boli v ústavoch a zariadeniach mimo bežnej spoločnosti. Preto sa ešte stál na nich pozerajú s prekvapením, so súcitným pohľadom alebo sa odvrátia.

A ako to vnímame my, nositelia tejto „stigmy“? Práve tak, či si to pripúšťame ako „stigmú“ alebo nie. Tie obzerania sa za nami a bočné pohľady neriešim. Ľudia sú prirodzene zvedaví a často aj prekvapení, tak si musia zvykať. Keď idem s dcérou a potrebujem pomoc, slušne niekoho poprosím podržať dvere, pomôcť po schodoch a podobne. Ešte sa mi nestalo, aby niekto odmietol, usmejeme sa a poďakujeme. A je to bežná ľudská pomoc. Podľa východných filozofií sme niekomu dovolili pomôcť nám a urobiť dobrý skutok. Ale stalo sa mi aj to, že nás na prechode takmer zrazilo auto, lebo mi dlho trvalo, než som z vysokých obrubníkov zišla s vozíkom na cestu a znovu na chodník. Vodič mi ukázal niečo v tom zmysle, aby sme nezavadzali a jeho nezdržovali.

Napriek tomu, že aj na Slovensku už ľudia zmenili uhol pohľadu, v Rakúsku či Nemecku je to ešte stále iné. Nemusím nikoho požiadať o pomoc, skôr sa pýtajú oni s úsmevom „pomôžeme vám?“ Je tam ten drobný, ale ľudsky dôležitý rozdiel. Ľudia sú tu na inakosť zvyknutí, berú ju ako súčasť života. Inakosť (vôbec neviem či je to spisovné slovo ale páči sa mi v bežnom živote a scitlivenie verejnosti voči ľuďom s postihnutím nepríde zo dňa na deň. Až bežná verejnosť zažije vlastnú skúsenosť s ľuďmi, ktorí sú na prvý pohľad iní, ale nie horší, pochopí to. Skúsenosť je neprenosná.

Každý musíme začať sami od seba. Často sme netolerantní v oveľa banálnejších situáciách... stále sa ponáhľame, zdržujú nás pomalší, súperime s časom... a pritom sú to nevýznamné veci oproti tomu, keď niekto nemôže užívať výhody bežného života bez postihnutia. Preto ľuďom s postihnutím pomáhajme, usmievajme sa a žime s nimi v integrite. Nestážujme im ich život predsudkami a odsudzovaním, lebo... myslím si... nechceli by sme byť v ich koži.

PhDr. Stefi Nováková

Pramení to z neznalosti?

Iná, praktická lekárka, ku ktorej sme prišli s horúčkou, si ho premerala (už bol dospelý) a spýtala sa ma: „A on má libido?“

Keď sme potrebovali pre posudkovú komisiu vyjadrenie psychiatra, poslali nás k vyhlásenému psychiatrovi. Prečítal si výmenný list, bez slova a bez pohľadu na syna vstal, vytiahol z knižnice hrubú ošúchanú knihu, nalistoval potrebnú stranu a do posudku do nej odpísal opis DS, samozrejme v duchu storočných vedomostí. Syna sa ani nespýtal, ako sa volá, ani sa naň nepozrel.

Keď sa moja mamička dozvedela, že Števkovi má Downov syndróm, odišla do práce a neskôr mi jej kolegyne povedali, že si tĺkla hlavu o stenu.

Ja som to tak dramaticky neprežívala, ale predpokladala som, že bude podobný ako vtedajšie známe bratislavské postavičky, ktoré boli väčšine ľudí – aj mne – na smiech a ak nás náhodou v meste oslovili, snažili sme sa ich rýchlo zbaviť, aby nás ľudia nevideli s nimi komunikovať a nepodceňovali nás za to.

Tomu sa niet čo diviť! V polovici minulého storočia naše názory a povedomie o ľuďoch s mentálnym postihnutím boli na úrovni vedomostí pred storočím. Mnohí ste iste čítali novelu *Neprebudený*, kde Martin Kukučín opisuje život mentálne postihnutého chlapca, tzv. dedinského blázna a napodiv prejavuje s jeho údelom súcit a porozumenie.

O vyše storočia verejnosť aj odborníci nevedeli o nič viac. A musím povedať, že ešte aj dnes panuje veľa predsudkov a veľká nevedomosť, a to nielen v laickej verejnosti, ale aj medzi odborníkmi.

NEKOĽKO MOJICH SKÚSENOSTÍ Z 57 ROKOV ŽIVOTA SO SYNOM, KTORÝ MAL DOWNOV SYNDRÓM:

Keď mal asi 11 rokov, už navštevoval denný stacionár na Lubinskej ulici, odkiaľ ho poslali k zubárke, ktorá ordinovala v ZŠ na Palisádach. Števkovi rástol jeden horný zub nakrivo, mimo zuboradia. Vytrhla mu ho, zostala medzera a zubárka hovorí: „Mal by ísť na ortodontciu, ale preňho je to aj škoda!“

Iná lekárka, už si nepamätám akú mala špecializáciu, vyhlásila hneď po našom vstupe do ambulancie polohlasne: To sú tie deti našich alkoholikov a syfilitikov!“ Stála som meter od nej, jasne som to počula.

Števkovi mal veľké problémy s kolenom, mal silnú artrózu, tak nás ortopéd poslal do ružinovskej nemocnice na artroskopiu. Vysedeli sme si nekonečné hodiny, kým sme sa dostali do ambulancie mladého lekára. Prečítal si nález a poslal nás preč. Vraj syna nemožno operovať, pretože by nespôlupracoval! Zasa bez jedinej otázky chlapcovi.

Chodievali sme na podnikovú chatu, kde bola možnosť v kuchynke si aj navariť. Raz sa ma pri varení jedna žena spýtala: „To ste ho robili opití?“

Števkovi sa rýchlo naučil cestovať do stacionára aj späť sám. Pri našom dome bol taký malý trh aj s predajňou zeleniny a ovocia. Števkovi bol veľmi dochvilný, takže keď už niekoľko dlhých minút meškal, vybrala som sa ho hľadať. Stretla som ho pred domom, bola silná zima a on niesol čiapku v ruke. Vyšlo najavo, že nejaký chlap ho vtiahol do búdky, napchal mu do čiapky zhnité ovocie, dal mu ju na hlavu a tak ho poslal domov.

Podala som na neho trestné oznámenie a bol odsúdený. Iróniou osudu sa zamestnal neskôr v záchranej službe a často sanitkou prichádzal po Števkovi. Bol to už iný človek, ospravedlňoval sa mi a k synovi sa správal veľmi pekne.

Takýchto a podobných príhod zažívali a asi aj zažívajú mnohé naše rodiny aj dnes množstvo. Myslím, že nepravdom zo zlomyseľnosti a zo snahy ublížiť, ale z neznalosti.

Veľmi zazlievam médiám, že všetkým druhom postihnutia venujú veľa priestoru, aby sa verejnosť dozvedela o problémoch jednotlivých postihnutých ľudí, chápala ich a pomáhala im. No v oblasti mentálneho postihnutia sa robí veľmi málo, prsto sú v redakciách ešte stále neprebudení.

Elena Kopalová

O predsudkoch a diskriminácii

Pojmy, ako postoje, predsudky a stereotypy, nielen v našej reči bežne používame, ale stretávame sa s nimi najmä v rôznych situáciách a sociálnych kontaktoch. Ide taktiež o pojmy a fenomény, ktoré sa študujú v psychológii a majú svoj odborný význam. A táto psychologická rovina je zase veľmi dôležitá pre právnikov, ktorí na základe predsudkov vedia posúdiť určité konanie ako diskriminačné.

Predsudok, rovnako ako stereotyp, je kategóriou postoja. Pojem postoj súvisí s hodnotením. Nakonečný píše, že „vzťah k hodnotám tvorí obsah postojov, a tak pojem postoja môže byť vymedzený ako hodnotiaci vzťah: postoj voči niečomu“. Dodáva, že toto hodnotenie sa pohybuje na škále, keď „krajné body tvoria úplne pozitívny vzťah a úplne negatívny vzťah. Iba málo ľudí však zastáva extrémne postoje.“

Významný americký psychológ G. W. Allport definoval v roku 1954 predsudok ako „antipatiu, ktorá vychádza z chybných a strnulej generalizácie. Túto antipatiu je možné pociťovať alebo vyjadriť. Môže byť namierená proti celej skupine alebo proti jedincovi, pretože je príslušníkom tejto skupiny“. Psychologička Nicky Hayesová písala o predsudku ako o „fixovanom, dopredu sformovanom postoji k nejakému objektu, prejavujúcemu sa bez ohľadu na individualitu alebo povahu tohto objektu. Človek, ktorý má predsudky, nezvažuje pri posudzovaní druhých žiadne alternatívne vysvetlenie. Výsledok jeho interpersonálnych hodnotení je dopredu určený nejakou ľubovoľnou vlastnosťou toho druhého.“

Predsudky úzko súvisia s diskrimináciou, ktorú si môžeme jednoducho definovať tak, že ide o rozdielne zaobchádzanie s ľuďmi. Predsudky veľmi často vedú práve k tomu, že ľudia alebo inštitúcie rozdielne zaobchádzajú s rôznymi skupinami ľudí. Zatiaľ čo predsudky sú spojené s postojom, teda ako sme si povedali vyššie, s hodnotením, diskriminácia súvisí so správaním človeka alebo nejakej inštitúcie, teda s konkrétnou činnosťou konkrétneho

človeka, napr. šoféra autobusu, alebo napr. štátneho orgánu či školy. Aj predsudky aj diskriminácia môžu byť pozitívne (poskytneme z dôvodu inakosti určitú sociálnu výhodu) alebo negatívne (obmedzujeme určitú skupinu ľudí). V našej realite sa bohužiaľ stretávame zatiaľ skôr s negatívnymi predsudkami a diskrimináciou.

Ďalším dôležitým pojmom je stereotyp. Tento termín použil už v roku 1798 francúzsky tlačiar Didot, keď hovoril o výrobe kópií pomocou tlače. V psychológii Lippman opísal stereotyp tak, že „ide o usporiadané veci, či menej konzistentné obrazy sveta... na ktorý sme adaptovaní. V tomto svete majú ľudia a veci svoje dobre známe miesta a robia očakávané veci. Tu sa cítime doma.“ Nakonečný o stereotypoch hovorí ako o „šablónovitých spôsoboch vnímania a posudzovania“, pričom nejde o „priame skúsenosti“, ale stereotypy „sa preberajú a udržiavajú sa tradíciou“. Stereotyp tak zjednodušene predstavuje určité hodnotenie, napr. situácie či schopností človeka, ktoré nezodpovedá našej skúsenosti, ale tomu, čo sme niekde počuli, či nám povedali, či si myslíme, že to tak má byť.

V prípade ľudí s postihnutím pretrvávajú veľmi výrazné predsudky a zakorenené stereotypy. V rovine práva, resp. správania sa štátnych orgánov či predstaviteľov štátnych orgánov vrátane napr. škôl, pokiaľ ide o systematické uplatňovanie určitých hodnôt, noriem či predpokladov, a z nich odvodených zákonov či iných predpisov, môžeme hovoriť o inštitucionálnej diskriminácii. Tá sa nemusí prejavovať iba otvorene diskriminačnými právnymi normami, ako je napr. pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, vylúčenie možnosti voľiť pre niektorých ľudí so zdravotným postihnutím, či možnosti uzavrieť manželstvo, ale aj spôsobom, akým napr. riaditeľ školy rozhoduje o prijatí dieťaťa do základnej školy, či úradníci alebo politici o rozdeľovaní financií na sociálne služby, napr. ak na základe predsudkov, alebo stereotypov podporujú skôr ústavy, namiesto ich deinštitucionalizácie.

Asi nikto z nás nepochybuje, že s predsudkami a stereotypmi, ako aj s diskrimináciou treba bojovať. Preto je otázkou ako, resp. či máme k dispozícii aj účinné nástroje. Máme. Pretože problém diskriminácie je problém právny a právom vieme čeliť aj predsudkom a stereotypom. Konkrétne pritom môžeme hovoriť o ľudských právach, a nie je pritom podstatné, či bude naše presvedčenie o existencii ľudských práv založené napr. na princípe *Imago dei*, teda, že každý človek je obrazom a podobou boha, alebo na iných teologických predpokladoch či na sekulárnej tradícii. Dôležité je, že ľudské práva, resp.

už konkrétne práva ľudí so zdravotným postihnutím, sú, existujú v našej spoločnosti ako vynútené nároky, záväzky pre všetkých vrátane politikov, úradníkov, predstaviteľov štátnych orgánov. Vieme nielen hovoriť a vzdelávať o právach ľudí so zdravotným postihnutím, napr. čo znamená právo na vzdelávanie v bežných školách a aké sú jeho právne či praktické úskalia, čo to je právo na prístupnosť a napr. bezbariérový prístup do vlakov, a prečo nie je veľmi podstatný argument, že by to bolo drahé, a preto nič nemôžeme spraviť, alebo prečo je dôležité právo na dôstojný život v bežnom, normálnom prostredí, a nie v kaštieli z 19. storočia. Prostredníctvom práva vieme dokonca pomenovať extrémne postoje, ako zločiny z nenávisti, prejavy zlého zaobchádzania či v inej miere, ako zakázanú diskrimináciu. Sme schopní právo použiť proti týmto predsudkom a stereotypom a vieme

prostredníctvom práva aj donútiť tých, ktorí sa týmto spôsobom správajú či dokonca rozhodujú, a to vrátane štátnych inštitúcií, k zmene. Na to všetko slúžia kodifikácie ľudských práv, a máme k tomu aj bohatú paletu rôznych právnych nástrojov.

Samozrejme, právo môže slúžiť v tomto prípade ako nástroj, a je ešte veľmi ďaleká cesta k tomu, aby sme úspešne vyhrali boj s predsudkami a stereotypmi voči ľuďom so zdravotným postihnutím. Cesta nebude ľahká, ale nie sme na nej sami. Sme vyzbrojení arzenálom rôznych kodifikovaných ľudských práv a jasne pomenovaných povinností štátu a je na nás, ako štátnym orgánom ich povinnosti pripomenieme, či ako sa budeme predsudkom a stereotypom aj brániť.

JUDr. Maroš Matiaško LL.M.

S otázkami na tému predsudkov sme sa obrátili na komisárku pre osoby so zdravotným postihnutím JUDr. Zuzanu Stavrovskú

S akými najväčšími predsudkami, týkajúcimi sa života ľudí s mentálnym postihnutím sa vo svojej praxi komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím stretávate?

Sú to myslím najviac predsudky a neschopnosť prijať s dôverou to, že sú to plnohodnotní ľudia so svojimi schopnosťami, citmi a túžbami. Predsudky voči ľuďom s mentálnym postihnutím sú asi najväčšie, nasvedčuje tomu 16816 ľudí pozbavených spôsobilosti na právne úkony, najmenej možností sa zamestnať, najviac obmedzení zapojiť sa do bežného života. Podľa mňa ide predovšetkým o nepochopenie zo strany „zdravej“ populácie. Ľudia s mentálnym postihnutím sú ľudia ako ostatní – majú svoje sny a túžby, dokážu prejavovať svoje city, vedomosti a zručnosti, často veľmi intenzívne cez umenie a kultúru vnímajú svet a vyjadrujú svoje pocity naplno, celým srdcom.

Dá sa podľa vášho názoru zovšeobecniť, ako tieto mýty alebo predsudky zasahujú do životov tejto skupiny ľudí?

Predsudky, s ktorými zápasí väčšina spoločnosť, vytláčajú ľudí s mentálnym postihnutím na okraj diania, vytesňujú ich z celospoločenského jestvovania a nedávajú

im možnosť spoločnosť obohacovať. Tým spoločnosť ochudobňuje nielen seba samu, ale aj tých, ktorí sú slabší a sami sa brániť nedokážu. Štát týchto ľudí demotivuje, oberá o svojprávnosť, nepodporuje v nich priebornosť a zdravú súťaživosť, ale práve naopak buduje neschopnosť a nesamostatnosť a závislosť od rozhodovania iných ľudí.

Môžu predsudky zo strany spoločnosti ovplyvňovať procesy zmien, ktoré sa snažia občianske združenia pomáhať ľuďom s mentálnym postihnutím presadzovať? Môžu predsudky ovplyvniť rýchlosť implementácie niektorých článkov Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím do legislatívy?

Určite môžu. Ak proces zmeny nezastavia, aspoň ho spomalí. Predsudky vždy ovplyvňujú proces zmeny, treba robiť rozsiahlu osvetu, aby sme zmenili postoje ľudí s predsudkami.

Scitlivovanie verejnosti k určitým témam je náročná a dlhodobá práca. Aké sú vaše odporúčania, aby sa darilo rúcať predsudky a pozitívne meniť postoje ľudí? Čo by bolo potrebné zlepšovať?

Napríklad bývanie, integrácia do všetkých oblastí života, zamestnávanie. Hlavne budovanie a vedenie k samostatnosti, budovanie sebavedomia, vzdelávanie týchto ľudí i pracovníkov úradov.

Z môjho pohľadu je dôležité odbúravanie bariér – sociálnych, ekonomických, architektonických a komunikačných. Ale predovšetkým bariér a predsudkov v nás, bariér, ktoré sťažujú život zdravotne znevýhodnených občanov.

Jedným z mojich cieľov je pozitívne ovplyvňovať verejnosť, napomáhať vytvárať dôstojné podmienky pre život a prostredníctvom programov umožniť integráciu do spoločnosti. Dôležité je nenechať týchto ľudí stáť na jej okraji.

Redakcia

Mýtus číslo jeden

Čo by ním tak mohlo byť? Podľa priorít, ktoré si staviam ako rebríček hodnôt to bude určite otázka života. Opakom mýtu by mala byť pravda.

Na uznanie je, že **bez práva na život sa nedá hovoriť o všetkých ostatných právach, ktoré k tomuto životu patria**, ako to pomenoval JUDr. Ing. Jiří Karas.

Dajme si teraz ťažkú otázku – má tehotná žena rozhodovať o živote svojho čakaného dieťaťa, keď jej vychádzajú výsledky nasvedčujúce postihnutie dieťaťa? Môže byť rozhodnutie sa proti životu dieťaťa prospechom matky a ľudskej dôstojnosti?

Spomínam si na **slová predsedu sebaobhajcov** Róberta Marténa s Downovým syndrómom, pochádzajúceho z Austrálie, a dúfam, že ich nikdy nezabudnem.

Dala som mu na jednej medzinárodnej konferencii náročnú otázku. Mne ju dala novinárka: „Dobre, tí s ľahkým postihnutím áno, ale chcú žiť aj ľudia s ťažkým postihnutím?“ Odpovedal mi veľmi vyrovnané: **Tu nejde o rozsah postihnúť, ale o ľudskú dôstojnosť.**

V akom nádhernom a ľudskom prostredí musel Róbert vyrastať, keď ho nezaskočila moja otázka. K akej ľudskosti bol vedený a aký úžasný rebríček hodnôt mal tento muž! Slobodný od mýtov o tom, čo do života patrí a čo nie. Z týchto poznatkov usudzujem, že **prvým mýtom nad všetkými** je ten, keď si niekto myslí, že ľudia s postihnutím **právo narodiť sa nemajú.**

Mgr. Katarína Lasabová

Úcta k ľuďom s mentálnym postihnutím a úvaha o manželstve

Prácu ľudí hodnotíme podľa toho, ako je urobená. Je radosť ísť po čistom chodníku, upravenom a pokosenom parku, je fajn cestovať v autobuse, ktorý ide načas, sadnúť si do útulnej kaviarne k stolu s pekným obrusom, sadnúť si do auta, ktoré ide dobre, prísť na umytú verejnú toaletu, a tak ďalej. Keď sa rodina s láskou stará o človeka s mentálnym postihnutím, nepotrebuje robiť inú osvetu. Automatická úcta a láska k vlastnému dieťaťu vedie k tomu, že dieťa je pekne oblečené, učes mu svedčí, podľa zdravotného stavu má primerané správanie, jeho reč a jej obsah sú rozvinuté na maximum. Sú to ľudia milí, láskaví a dobre vychovaní.

Takýchto ľudí, už dospelých, nie je ťažké mať v úcte. Akoby mali na čele napísané – doma si ma vážia, vážite si ma aj vy! Už len svojou prítomnosťou sami učia okolie, že sa máme k nim správať rovnako zdvorilo ako ku ostatným. Aký dôležitý je vo výchove vlastný príklad! Aká dôležitá je láska! Na Slovensku počas komunistického režimu boli takéto deti len málokde na očiach verejnosti, pretože ich „bolo treba dávať do ústavov“. Dnes učíme verejnosť o opaku. Môžu byť našou prirodzenou súčasťou so svojou dôstojnosťou aká patrí každému. Na Slovensku sa ľudia hlásia ku kresťanským hodnotám a hodnoty sa môžu aj verejne prejavovať.

Popri tom, že chceme pre ľudí s mentálnym postihnutím dosiahnuť maximum práv, nám nastáva otázka: A čo manželstvo?

Dospelí ľudia s mentálnym postihnutím sú v mnohých oblastiach naozaj dospelí. Hádám ma niekto za to neutopí v lyžičke vody, keď poviem, že sú oblasti, v ktorých ich však nemôžeme zatažiť prehnanou zodpovednosťou. Ani ja nemôžem robiť všetko. Nemôžem si sadnúť ako pilot dopravného lietadla a mať zodpovednosť za množstvo ľudí na palube, keď mám klaustrofóbiu a nemám na lietanie vlohy. Nemôžem byť ani lekárkou, lebo predtým ako by som začala pacienta liečiť, chytila by ma panika či ho budem zachraňovať správne a neznesiem pohľad na krvavú ranu, pridám k tomu ešte plač pacienta od bolesti a je po mne, nielen po pacientovi... Nestačí, že sa mi páči autorita lekárky v bielom plášti a že by som to chcela. A tiež to nie je hanba. Myslím si, že na ľudí s mentálnym postihnutím nemôžeme naložiť zodpovednosť manželstva. Majú právo na lásku! Na lásku v jej rôznych formách – na lásku od rodičov, od úcty lekára, od pozornosti susedov, od dobrých kamarátov, od všeobecnej úcty verejnosti atď.

Áno, aj oni túžia vo svojej dospelosti po láske a sexualite. Môžu byť schopní splodiť aj zdravé dieťa. Môžu aj nemať žiadne dieťa... ak Boh dá... a žiť spolu vo dvojici šťastní. Všetko si uvedomujem. Potrebujú však k tomu asistenta... ktorý však narúša ich právo na intimitu. Mňa učili, že nemám robiť iným to, čo sa nepáči mne. Mne by asistent v mojom súkromí zavádzal a pomlčme radšej v predstavivosti ďalej, o asistentovi v intímnej sfére manželstva. Myslím, že to musí ponížovať aj ľudí s mentálnym postihnutím.

Neviem si tiež predstaviť, kto by bol zodpovedný za to, keby sa dieťaťu manželov s mentálnym postihnutím niečo stalo. Asistent? Mne ako matke sa prihodilo, že moje vlastné dieťa sa dusilo, spadlo dolu hlavou z postele, kráčalo vedľa mňa pred otvoreným kanálom, stratilo sa na sídlisku v sekunde, keď som sa zarožprávala s kamarátkou, zabuchlo sa za dverami. Neraz sme s manželom riešili ťažkú spoločnú finančnú situáciu. Neraz sme stáli pred ťažko riešiteľnými zdravotnými problémami našich detí.

Aké dôležité schopnosti musí mať manžel rodiny, keďže je zodpovedný za všetkých členov svojej rodiny! Musí mať napríklad schopnosť pohotovo sa rozhodnúť, racionálne reagovať v stresovej situácii, materiálne zabezpečiť rodinu,

ochrániť rodinu pred nebezpečenstvom. A čo žena? Zodpovedá za toľko dôležitých vecí, aby rodina fungovala! Koľko námahy potrebuje vynaložiť pri príprave stravy, poriadku v domácnosti, zdravotnej starostlivosti o dieťa, pri starostlivosti o jeho vzdelávanie a komunikácii s učiteľmi. Koľko musí zvažovať, aby mu dala do života hodnoty. Manželstvo a rodičovstvo je naozaj náročné. Túto úlohu za nich nemôže zvládnuť žiaden asistent. Tak ako sa nedá oddeliť od zodpovednej práce zodpovednosť, tak sa nedá oddeliť ani zodpovednosť od manželstva. V práci nemôžem povedať, že chcem nosiť biely lekársky plášť, ale pritom nebudem môcť liečiť pacientov. Nemôžem chcieť sexualitu bez zodpovednosti k nej. Právo na zodpovedný sexuálny život patrí do manželstva. Môžem sa na križovatke rozhodnúť ísť aj na červenú, ale aké to bude mať následky? Môže byť mojím názorom na červenú, že je zelená? Svojimi silami nezmením pravidlá na to, aby bol človek šťastný. Šťastím nie je iba čerešňa na torte. Ľudia, ktorí pre svoje zdravotné alebo mentálne postihnutie potrebujú asistenta, nezvládnu plnohodnotne zastať úlohu v manželstve.

Pri veľkej úcte k ľuďom s mentálnym postihnutím, dajme im všetko, čo im patrí. Povedzme im, že sú pre nás veľmi dôležití a že tu majú svoje dôležité poslanie. Vážme si ich ľudskú dôstojnosť. Vážme si ich tak, ako si vážime aj seba. Vážme si ich prácu. Nežiadajme od nich ale to, čo nemôžu svojimi silami dokázať a čo by ich mohlo naopak až ponížiť. Nehovorím ako odborníčka na manželstvo ale ako manželka a matka z praxe. Manželstvo a materstvo nie je len to, že mne sa to chce.

To, že ľudia s mentálnym postihnutím nemôžeme viesť k manželstvu neznamená, že strácajú na úcte, ktorú si právom zasluhujú.

Mgr. Katarína Lasabová

Aké to je, mať matku s mentálnym postihnutím?

V júni sa nám vďaka projektu RESPID, podporeného z programu Erasmus+, dostala do rúk zaujímavá poľská štúdia o skúsenostiach dospelých detí matiek s mentálnym postihnutím, ktorú robili Agnieszka Wolowicz-Ruszkowska a David McConnell. Šlo o kvalitatívnu retrospektívnu štúdiu založenú na rozhovoroch s 23 respondentmi, ktorých vychovávali matky so stredným či ťažkým mentálnym postihnutím. Keďže v Poľsku nemajú žiadny oficiálny register s informáciami o rodičoch s mentálnym postihnutím vychovávajúcich dieťa, respondentov na výskum hľadali autori štúdie prevažne cez sociálne služby, ktoré boli takýmto rodičom poskytované. Respondenti mali 24 – 34 rokov, väčšinou šlo o ženy (17 z 23), nik z nich nemal mentálne postihnutie. 15 z nich malo ukončené vysokoškolské vzdelanie, iba jeden respondent nedokončil strednú školu. Väčšina bola zamestnaná v pomáhajúcich profesiách (opatrovatelka, sestrička, psychológ, zdravotník, doktor). 18 respondentov bolo v manželstve alebo vo vzťahu, 12 ľudí už malo aspoň 1 vlastné dieťa.

Celý rozhovor s respondentmi sa točil okolo hlavnej otázky: **„ČO TO ZNAMENÁ BYŤ DIEŤAŤOM, KTORÉHO MATKA MÁ MENTÁLNE POSTIHNUTIE?“**

1. UVEDOMENIE SI, ŽE ICH MATKA JE „INÁ“

Väčšina respondentov si uvedomila inakosť svojej matky až po tom, ako im túto informáciu istým spôsobom komunikovalo ich okolie (rovesníci, členovia rodiny, iní dospelí), nie vlastným pozorovaním.

„Spočiatku to bolo pre mňa veľmi prirodzené. Vyrástol som s mamou a o svete som sa učil skrze jej vnímanie. Prvé bolestivé momenty nastali v škole, keď si zo mňa začali deti robiť žarty a ich rodičia na mňa zvláštne pozerali.“

Rovnako väčšina uvádza, že odkaz, ktorý im ostatní odovzdávali, bol nielen o tom, že ich matka je iná, ale hlavne o tom, že jej inakosť je hanbou a ponížením. Rovesníci sa im vyhýbali, dávali im hanlivé prezývky, vysmievali sa im a parodovali správanie ich matky. Toto sa týkalo nielen rovesníkov, ale dokonca aj dospelých,

ktorí ich často zahanbili napríklad tým, že svojim deťom zakázali hrať a kamarátiť sa s nimi. Vnímajúc toto riziko stigmatizácie, respondenti sa v detstve uchýlili k stratégii ticha, skrývali svoje matky pred svetom, vyhýbali sa tým, čo o nich vedia, ako aj ďalším rovesníkom, ktorí majú matku s mentálnym postihnutím. Neraz spôsobili konflikty, s cieľom vyzeráť „normálne“ a prevziať rolu outsidera. Inou stratégiou bolo nevšimáť si to, zvyknúť si alebo racionalizovať si správanie druhých.

2. PRISPÔSOBENIE SA NOVEJ INFORMÁCII O ICH MATKE

Po uvedomení si odlišnosti svojej matky začal u respondentov proces predefinovania a reorganizácie vlastnej osobnej identity. Mnohí z nich cítili hanbu či šok, napriek všetkému však v konečnom dôsledku vnímali svoje detstvo za síce odlišné, no „obyčajné“. Najťažšie to znášali tí, ktorí nemali v rodine podporu ostatných – neboli tu žiadni starí rodičia či širšie príbuzenstvo, ktoré by im v ťažkých chvíľach pomohlo s pochopením matkinej odlišnosti a zjemnilo tak proces vyrovnávania sa s touto náročnou informáciou. Jednoznačne najnáročnejším momentom však zostal negatívny postoj spoločnosti voči ich matkám. V konečnom dôsledku tento postoj väčšina cielene zamietla, matkino postihnutie vnímala ako súčasť jej osobnosti, nie ich a o svojich matkách a spôsobe, ako boli vychovávaní, rozprávajú pozitívne.

„Veľmi rýchlo som si uvedomila, že neexistuje nič zlé na mne či na mojej matke, len preto, že nezapadá do akýchsi štandardov, ktoré si spoločnosť vysnila.“

„Moja matka odviedla skvelú prácu! Mala som bežné detstvo, napriek tomu, že sa moje skúsenosti odlišovali od skúseností iných detí môjho veku.“

„Keď som bol dieťa, nevnímal som svoju mamu ako postihnutú, len ako odlišnú. Všade sme chodili spolu. Spomínam si, že mi raz jeden kamarát na základnej škole povedal, že by si tiež prial, aby jeho mama mala postihnutie. Utkvelo mi to v hlave doteraz. Moja mama mala postihnutie, ale bola často „pohodovejšia“ než ostatní „normálni“ rodičia.“

„Svoju mamu som vnímala ako výnimočnú. Moja mama sa s nami hrala, nie však spôsobom, ako sa hrajú dospelí s deťmi, ale tak, akoby bola jednou z nás. Bola to zábava. Žiaden dospelý sa takto so mnou nehral.“

3. ROLY, VZŤAHY A ORGANIZÁCIA RODINNÉHO ŽIVOTA

V tomto bode sa skúsenosti respondentov veľmi líšili. Autorka štúdie sa rozhodla rozdeliť skupinu na tých, ktorí mali aj neformálnu podporu (napríklad širšej rodiny) a tých, ktorí boli odkázaní len sami na seba, bez neformálnej podpory. Prví rozprávali viac o tom, akú mala ich matka podporu pri výchove a ako bola táto výchova občas naopak ohrozovaná zo strany starých rodičov a iných dospelých. Druhá skupina rozprávala viac o svojom „nie úplne bežnom“ detstve a väčšej zodpovednosti, ktorú mali ako deti na pleciach.

ROLY A VZŤAHY S CHÝBAJÚCOU NEFORMÁLNOU PODPOROU

Väčšina respondentov vnímala výchovu svojej matky pozitívne. Zdôrazňovali matkinu pripravenosť a schopnosť plniť rodičovské úlohy a prevziať zodpovednosť za seba a svoje deti. Ich matky im poskytli stabilné životné podmienky napriek ťažkej ekonomickej situácii. Vyzdvihli tiež silné puto, ktoré so svojimi matkami mali, pochopenie pre potreby svojich detí, čas a pozornosť, ktoré im venovali a vôľu a schopnosť poskytnúť im podporu.

„Pre mňa... bola moja mama skrátka mama. Bola priama, veselá a priateľská. A preto ju mali radi aj všetci moji priatelia. Trávili sme spolu čas ako bežná chudobná rodina.“

Niektorí respondenti však komunikovali ambivalenciu, ktorú prežívali. Na jednej strane túžili po láske a pozornosti svojej matky, ale zároveň túžili byť od nej i vzdialení. Minimálne traja respondenti, ktorým v rodine chýbala podpora okolia, rozprávali veľa o tom, že ako dieťa museli na svoj vek zasiať neprimerane viac povinností. Nik sa ich nepýtal, či chcú, skrátka nemali na výber.

„Musela som sa postarať o to, aby bolo doma čo jesť, dohliadať, že si máme čo obliecť, že bielizeň bola vyvešaná a že mám oblečenie do školy.“
Tito respondenti na seba vzali zodpovednosť za mnohé úlohy, ako napr. nakupovanie, varenie, čistenie. Poskytovali svojim matkám aj emocionálnu podporu – dávali im rady, riešili problémy a boli ich dôverníkmi. Práve emocionálnu výmenu rolí vnímali títo traja respondenti ako najťažšiu.

Neustále sa snažili aj ustrážiť si situácie, keď by mohol vonkajší svet vidieť neobvyklejšie správanie ich matky. Fakt, že museli ako deti prevziať na seba viac zodpovednosti a plniť povinnosti, ktoré ich rovesníci nemuseli, mal za následok aj istú sociálnu izoláciu.

„Celé detstvo som trčala doma so svojou mamou. Von som šla iba do školy, a keď som sa vrátila, šla som vyvenčiť psa, prišla som späť domov, navarila som, postarala som sa o špinavú bielizeň. Večer som bola taká unavená z toho všetkého, že som nešla nikam.“

Napriek tomu, že sa im toto nezdalo byť ideálne, s odstupom času vnímajú aj pozitíva tejto skúsenosti – dala im do života dôležité zručnosti: silu, nezávislosť, kompetencie.

„Pozoroval som iné rodiny, kde nebol nik s postihnutím. Ľudia v týchto rodinách boli často menej nezávislí. Postihnutie nie je deliaca čiara. Sme tu jeden pre druhého. Čo je na tom zvláštne?!“

ROLY A VZŤAHY V KONTEXTE NEFORMÁLNEJ PODPORY

I tu sa skúsenosti rôznili. Mnohí tiež zastali viac povinností, než bolo bežné pre iné deti v ich veku. Šlo obvykle o oblasti, kde ich matka mala ťažkosti. Tu však podpora širšej rodiny zohrala svoju rolu a necítili sa takí zahltení. Odlišná bola aj miera podpory. Jedna časť respondentov uvádzala, že ich matky zohrávali najdôležitejšiu rolu, s čiastočnou podporou rodiny. Druhá časť (štyria respondenti) opísala skúsenosť, keď matka prišla o schopnosť zasiať si svoju rolu, pretože ju kompletne prevzala jej rodina. Najčastejší však bol scenár, keď bolo celé rodičovstvo zdieľanou aktivitou.

„Celé roky by mi nenapadlo, že by moja rodina bola v nejakom zmysle netypická. Bol to môj prirodzený svet. Moja mama, s podporou svojej mamy, pre mňa vytvorili dobré detstvo. Mala som pocit bezpečia, veľa objatí a konverzácie na všetky témy. Moja stará mama nás podporovala a rozdelila povinnosti.“

Podpora zo strany širšej rodiny v sebe zahŕňala povzbudenie, pochvalu, vyjednávanie (hľadanie argumentov k tomu, čo je potrebné urobiť a kým), poskytnutie informácií a rád, umožnenie matke, aby si úspešne zasiať svoju rodičovskú rolu.

„Každé ráno moja stará mama skontrolovala teplomer, aby zistila, aké je vonku počasie a nahlas to okomentovala: je zima, treba si obliecť sveter a čiapku. Dlho som to považovala za divné. Až kým som nepochopila, že len dávala mojej mame narážky, aké oblečenie mi má vybrať. Oslovilo ma to, bol to diskretný a nestrápnujúci spôsob pomoci.“

Niektorí respondenti však komunikovali, že rodina do procesu občas zasahovala až príliš. Natolko, že sami cítili, že chcú svoju matku uchrániť pred tým, aby sa cítila neschopná. Rodina matke umožnila spolupracovať vo veciach kúpania, kŕmenia, avšak žiadne väčšie rozhodnutia, napríklad týkajúce sa vzdelávania, jej už nebolo umožnené robiť.

„Moja mama bola zodpovedná za to, aby ma obliekla: robila to najlepšie, ako vedela a myslím, že jej to šlo dobre. Ale zakaždým, predtým než som kamkoľvek odišla, moja stará mama starostlivo skontrolovala, čo mám oblečené, akú mám spodnú bielizeň, či oblečenie spolu ladí. Akoby vôbec nedôverovala výberu mojej matky. Vždy som sa to snažila pred svojou mamou utajiť. Nechcela som, aby sa cítila zahanbene.“

„Spomínam si, že som sa raz dohodol so svojou mamou, že prídem domov v neskorších hodinách. Keď som sa prvý raz vrátil domov neskoro, stará mama začala robiť poriadky. Vysvetlil som jej, že som mal dohodu so svojou mamou. Pozrel som sa na mamu, dúfajúc v podporu, ale ona sa pomaly stiahla do rohu izby, so sklonenou hlavou. Moja stará mama kričala „Má mentálne postihnutie! Nemôžeš ju brať vážne!“

DISKUSIA

Mnohé (nie však všetky) z dospelých detí, ktoré boli súčasťou tejto štúdie komunikovali náročnejšie detstvo. Výzvy, ktorým čelili, však nemožno jednoznačne pripísať len faktu, že ich matka mala mentálne postihnutie. Nie je to ani tak postihnutie samotné, ako skôr podmienky alebo kontext, do ktorého je toto postihnutie zasadené a čo môže spôsobiť adaptačné ťažkosti všetkým členom rodiny. Aj táto štúdia nám ukazuje, že postihnutie je súčasťou širšieho spoločenského kontextu a pramení z interakcie medzi ľuďmi s postihnutím a bariérami, ktoré sú výsledkom prístupu jednotlivcov a spoločnosti a ktoré ľuďom s postihnutím sťažujú plné a efektívne zapájanie sa do života spoločnosti.

Respondenti tejto štúdie vyrastali v čase a na mieste, kde bol negatívny prístup k ľuďom s mentálnym postihnutím samozrejmosťou. Skúsenosti, ktoré opísali a význam, aký dali faktu, že ich matka mala mentálne postihnutie, musí byť chápaný práve v týchto súvislostiach. Ak by vyrástli v prostredí, ktoré viac podporuje ľudí s mentálnym postihnutím, aj ich skúsenosti by mohli byť značne odlišné. Ako zo štúdie vyplynulo, kľúčovým slovom v tejto téme je podpora. Dalo by sa veľa popísať o tom, ako by mohol byť nastavený systém, aby to fungovalo, aby rodiny, kde má matka mentálne postihnutie, mohli žiť svoj „bežný“ život. Dnes sa však stále bavíme o tom, či je to vôbec akceptovateľné, aby bol človek s mentálnym postihnutím postavený do roly rodiča. Je to téma, kde predsudky

zarezonujú hádam najviac. Faktom je, že na svete také rodiny existujú. Majú svoje príbehy, ktoré môžeme posudzovať ako „dobrú“ ale i „zlú“ prax, skúsenosti sa rôznia – tak ako sa rôznia od rodiny k rodine aj v bežnej populácii. Len si vezmite štatistiky rozvodovosti, pozrite sa okolo seba, koľko „netradičných“ (zámerné sa vyhýbam slovu „dysfunkčný“) rodín máme, nie je to ideálne, pretože život jednoducho nie je ideálny... Ale sme tu. Každý jeden z nás, so svojím osudom. Stojím zoči-voči predsudku, že ľudia s mentálnym postihnutím by v žiadnom prípade nemali mať deti. Čítam si štúdiu, spomínam si na otecka s mentálnym postihnutím, ktorý na stretnutí vo Varšave rozprával o svojej manželke s postihnutím a ich dvoch deťoch, čo spolu vychovávajú. Pozerala som si ich rodinné fotky. Sledovala tohto otca, aký bol na svoju rodinu hrdý. Vymenúval, čo všetko dokázali sami, a kde im sem tam niekto pomohol. Mal môj hlboký rešpekt. Kolík by si priali mať takú rodinu.! Môžem ja niekomu kázať, či smie, alebo nesmie... mať vzťah, mať svadbu, mať vlastnú rodinu? Poznám veľa ľudí s mentálnym postihnutím. Ťažkým, stredným, ľahkým... A nedovolím si to. Je to prísne individuálne – sú takí, kde si to viem predstaviť veľmi jednoducho. A takí, kde si to predstaviť neviem. Ale práve pre tých, ktorých si tak predstaviť viem, pre tých si tento predsudok dovoliť nemôžem. Preto za seba vravím – aj ľudia s mentálnym postihnutím majú právo na rodinný život. Môžu mať aj deti. A pravdepodobne budú pri tom potrebovať istý druh podpory. No od toho sme ľudia. Aby sme si pomáhali a hľadali spôsoby. Tie deti sa už dávno rodia. Žijú medzi nami, vyrástli, vyštudovali vysoké školy, majú vlastné rodiny. Povedzte im, že tu nemali byť, pretože ich matka mala mentálne postihnutie. Alebo sa nad tým aspoň na chvíľu hlbšie zamyslite. Možno je načas začať vnímať aj iné modely rodičovstva.

Mgr. Zuzana Kolláriková

Použité zdroje:

Agnieszka Wolowicz-Ruszkowska, David McConnell: The experience of adult children of mothers with intellectual disability: A qualitative retrospective study from Poland. In: Journal of applied research in intellectual disabilities: JARID. November 2016. <http://www.wileyonlinelibrary.com/journal/jar>

Vzdelanie a práca pre ľudí s mentálnym postihnutím – je to vôbec možné?

Hoci sa témam vzdelávania a zamestnávania ľudí s mentálnym postihnutím venujeme na stránkach nášho časopisu často, rozhodol som sa tak urobiť i tentoraz. Toto rozhodnutie je ovplyvnené tým, že aktuálne číslo *Informácií* sa venuje mýtom a predsudkom súvisiacim s ľuďmi s mentálnym postihnutím. Bohužiaľ, aj v tejto oblasti ešte stále panuje veľké množstvo predsudkov a mýtov.

A práve predsudky vo veľkej miere ovplyvňujú to, či pre ľudí s mentálnym postihnutím existuje dostatok príležitostí na profesijné a celoživotné vzdelávanie, ale aj to, či sú zamestnávateľia pripravení a ochotní ponúknuť týmto ľuďom zamestnanie. Verím, že väčšina čitateľov nášho časopisu si dnes už nekladie otázku, či má vzdelávanie pre ľudí s mentálnym postihnutím nejaký význam. Ešte relatívne nedávno však bolo možné ľudí s mentálnym postihnutím zo vzdelávacieho procesu vylúčiť s odôvodnením, že sú nevzdelávateľní.

Tento postup odobroval zákon, a tak bolo celkom bežné, že mnohí ľudia s mentálnym postihnutím sa nikdy nenaučili ani písať a čítať alebo sa nevedeli ani podpísať (možno aj vplyvom tohto, desaťročia trvajúceho stavu, pretrvávajú množstvo predsudkov v oblasti vzdelávania dodnes). Názor, že ľudia s mentálnym postihnutím sa nepotrebnú vzdelávať, alebo dokonca, že sú nevzdelávateľní, je už našťastie prekonaný a jeho nesprávnosť je potvrdená aj legislatívne. Takzvaný školský zákon platný od roku 2008 totiž deklaruje rovnoprávnosť prístupu k výchove a vzdelávaniu a zákaz všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.

Napriek platnosti tohto zákona však predsudky v oblasti vzdelávania pretrvávajú aj naďalej. Isteže, ľudia s mentálnym postihnutím môžu mať problémy pri osvojovaní si komplikovanejších a komplexnejších poznatkov, ale je vhodné, aby sme pri hodnotení ich schopností postupovali individuálne a podľa toho aj nastavovali očakávania spojené s ich vzdelávaním. Ved', povedzme si úprimne, ani ľudia bez postihnutia nemajú vždy rovnaké schopnosti a nadanie na matematiku, fyziku či cudzie jazyky.

Jednoducho, každý sme iný a právo na túto inakosť majú aj ľudia s mentálnym postihnutím. Zdá sa, že aj teórie hovoriace o tom, že vzdelávanie je iba riadený a formálny proces prebiehajúci vo vzdelávacích inštitúciách, ktorého cieľom je získanie špecifických vedomostí a zručností, sú už tiež prekonané. V posledných rokoch odborníci vzdelávanie alebo edukáciu (z anglického *education*) čoraz častejšie chápu omnoho komplexnejšie. Vzdelávanie vnímajú ako komplex činností a podmienok (životné prostredie, sociálne kontakty, ekonomická situácia, zdravotný stav...), ktoré vplyvajú na rozvoj človeka v oblasti jeho konania, hodnotenia či komunikácie. Čím sú tieto činnosti a podmienky pre človeka vhodnejšie, tým sú výsledky vzdelávania badateľnejšie a pozitívnejšie.

V procese vzdelávania už nie je dôležité iba to, či sa naučíme dokonale pravopis a na slepej mape budeme vedieť bezchybne identifikovať všetky národné parky na Slovensku. Dôležitým rozmerom vzdelania je aj to, aby sa človek naučil správať v spoločnosti iných ľudí, aby sa naučil primerane reagovať v komunikácii, vedel pochopiť konanie iných ľudí a správne chápal celkové usporiadanie spoločnosti a jej očakávaní voči jednotlivcom. A toto nie je možné, ak budú ľudia zo vzdelávacieho procesu vyčleňovaní.

Pre praktický život znamená možnosť vzdelávať sa nielen teoretické vedomosti, ale aj možnosť nájsť si priateľov, naučiť sa samostatne cestovať, získať schopnosť riešiť konflikty, oboznámiť sa s inými názormi a pohľadmi na svet. Toto všetko nám pomáha k lepšiemu pochopeniu sveta a je to rovnako, ak nie ešte viac dôležité aj pre ľudí s mentálnym postihnutím. A, samozrejme, vzdelávanie je kľúčovým faktorom pri získavaní vedomostí a zručností potrebných pre úspešné zaradenie sa na trh práce.

Plynulo sa teda dostávame k oblasti, v ktorej sú ľudia s mentálnym postihnutím diskriminovaní hádam ešte viac, ako v prístupe k vzdelávaniu a vzdelaniu, a o ktorej v spoločnosti tiež existuje nemalo predsudkov.

Ide o oblasť zamestnávania. Smutným faktom, ktorý sme už na stránkach nášho časopisu spomínali veľakrát je to, že ľudia s mentálnym postihnutím sú najmenej zastúpenou

skupinou na trhu práce. Napriek tomu, že celková ekonomická situácia sa zlepšuje a celková nezamestnanosť klesá, na počte zamestnaných ľudí s mentálnym postihnutím sa to zásadnejšie neprejavuje. Naďalej dostávajú na pracovnom trhu iba minimum šancí.

Pritom zamestnanie je aj pre nich kľúčovým momentom pri získavaní samostatnosti, nezávislosti a v posilňovaní sebavedomia a uvedomovania si vlastnej hodnoty. Aj pri zamestnaní platí to, čo pri vzdelávaní – nemožno sa naň pozeráť iba z jedného uhla pohľadu. Nejde iba o spôsob, ako získať peniaze na prežitie. Práca nás učí mnohým zručnostiam a návykom, vďaka ktorým môžeme byť vyrovnanými, rešpektovanými a rešpektujúcimi osobnosťami. Učí nás disciplíne, zodpovednosti, posilňuje naše komunikačné zručnosti, napomáha našej širšej socializácii. Zarobené peniaze nám umožňujú nielen prežiť, ale aj užívať si kultúrne, spoločenské a športové podujatia a aktivity. Dovoľujú nám dopriať si malé každodenné radosti, ako je kávačka či zmrzlina, ale aj občasné, finančne náročnejšie, momenty, ako sú dovolenky či návšteva koncertu nášho obľúbeného interpreta. Najmä vďaka práci máme možnosť žiť plnohodnotný život.

Som presvedčený, že i takto treba chápať veľmi často opakovanú frázu o tom, že aj ľudia s postihnutím (tu zámerne nehovorím iba o ľuďoch s mentálnym postihnutím, keďže aj ľudia s inými druhmi postihnutia majú veľmi sťažený prístup na pracovný trh) majú rovnaké právo na plnohodnotný život ako ostatní.

Organizácie, ktoré obhajujú práva ľudí s mentálnym postihnutím, sa snažia dlhodobo a systematicky ovplyvňovať nielen verejnú mienku, ale aj legislatívu a nastavenie samotných zamestnávateľov voči tejto skupine. Inclusion Europe (organizácia zastupujúca ľudí s mentálnym postihnutím na európskej úrovni) už v roku 2006 spracovala leták, ktorého obsah je napriek svojmu veku stále platný. Vyvracia v ňom mýty o tom, že ľudia s mentálnym postihnutím nie sú schopní pracovať, a že pre prípadného zamestnávateľa nie je výhodné takéhoto človeka zamestnať¹.

1 Leták v slovenskom preklade nájdete pod názvom Zamestnávanie osôb s mentálnym postihnutím je dobrou skúsenosťou pre firmy, na tejto linke: http://www.sebaobhajovanie.sk/publikacie/letaky/Zamestnavanie_osob_s_MP_je_dobrou_skusenostou_pre_firmy.pdf

Z letáka spomeniem iba zopár výhod, ktoré prináša zamestnávateľovi zamestnanec s mentálnym postihnutím: stabilná a motivovaná pracovná sila, menšia fluktuácia zamestnancov, finančné príspevky na zamestnávanie ľudí s mentálnym postihnutím, ľudia s postihnutím a ich rodiny tvoria 20 % potenciálnych zákazníkov.

Ľudia s mentálnym postihnutím sú schopní plnohodnotne sa uplatniť predovšetkým v zamestnaniach, kde sa pracovné úlohy opakujú, kde ide o vykonávanie jednoduchých a monotónnych manuálnych činností. Práve takéto zamestnania často nie sú atraktívne pre ľudí bez postihnutia. Pomocné práce v kuchyni, upratovanie, pomocné kancelárske práce, práce v práčovni, aj to môžu byť práce, ktorých sa plnohodnotne ujmu ľudia s mentálnym postihnutím. Najmä zo zahraničia je pozitívnych príkladov dostatok.

Verím tomu, že aj na Slovensku sa situácia postupne začne meniť k lepšiemu. Rovnosť šancí, či už vo vzdelávaní alebo v zamestnávaní je garantovaná viacerými legislatívnymi predpismi. Napriek tomu sa práva ľudí s postihnutím často prehliadajú a nedodržiavajú. Preto nestačí, aby o ich uplatňovanie bojovali iba organizácie zastupujúce ľudí s postihnutím. Aj samotní ľudia s postihnutím musia poznať svoje práva a musia ich aktívne obhajovať. ZPMP v SR sa snaží systematicky podporovať kapacity našej cieľovej skupiny v oblasti poznania a obhajoby svojich práv. Aj preto v rámci projektu Sebaobhajovanie – šanca pre ľudí s mentálnym postihnutím, začíname od septembra v Bratislave organizovať pravidelné stretnutia sebaobhajcov zamerané na vybrané ľudské práva a ich presadzovanie.

Som presvedčený, že práve ľudia, čo poznajú svoje práva a sú schopní o nich hovoriť a obhájiť ich sú tou najlepšou zbraňou v boji proti predsudkom a mýtom, ktoré v spoločnosti stále panujú.

Mgr. Marián Horanič

Zrkadlo na každý deň

Kam sa obzriete, chodia dospelí ľudia. Majú okolo seba deti so zelenými stužkami na krku. Chlapci si dajú so zelenou stužkou zavesiť medailu, ako to oni volajú a dievčatá zrkadielko. Niektoré z detí zoberie aj pre mamu do kabelky. Je dôležité, aby sa mama občas na seba pozrela. Či jej úsmev pristane. Otecko pritom hľadá v peňaženke, čím prispeje na rekonštrukciu BIVIA.

Je druhá júnová nedeľa. V Sade Janka Kráľa stretnete v tento deň mnoho ľudí. Visia im na krku originálne medaily skrývajúce zrkadielko. Jedna krajšia ako druhá – ako ich vytvorili šikovné ruky tých, ktorým je tento deň venovaný. Je Deň krivých zrkadiel. Je tu veľa ľudí, ktorí nešetria úsmevmi a priateľskými stretnutiami.

Dnes sa tešíme z toho, že sme tu ako platní členovia širokej verejnosti. Ponúkame vám to, čo vieme. Pozrite sa na naše výrobky. Na naše krosná, tričká, ozdobné a úžitkové predmety, obrazy. Zahrajte sa s nami BOCCU, stolný futbal, zaveste si na krk naše zrkadielko. Pozrite sa doň a skontrolujte, či váš úsmev je taký istý ako náš. Či sa nemračíte a či vám pristane.

Zabudnime dnes na svoje starosti, vypnime. Tešme sa zo života, vypočujme si koncert, zaradíme sa do bubnového sprievodu. Odfoťme sa pri krivom zrkadle a zasmejme sa sami na sebe. Nebudme dôležití. Dnes je dôležitá radosť a nadväzovanie priateľstva s mnohými ľuďmi, ktorí sa tu o nás môžu dozvedieť.

Ach, ten čas tak letí! Nech nám na pamiatku Dňa krivých zrkadiel zostanú malé medaily a v nich zrkadielka. Nejednému dieťaťu na policičke v detskej izbe. Mamám v kabelke. Nech si vo všedný deň pripomenú, či sa nemračia a či im úsmev pristane. Nech si na nás spomenú a nech vedia, že dokážeme tvoriť svet krajším.

Ďakujeme za vašu podporu!
Mgr. Katarína Lasabová

MAĽOVANIE LAVIČIEK

DKZ BRATISLAVA

DKZ BRATISLAVA

farby života

DKZ BRATISLAVA

farby života

DKZ DOLNÝ KUBÍN

DKZ NITRA

DKZ KOŠICE

DKZ MALACKY

DKZ TORNAĽA

farby života

POBYTY / BYSTRÁ

téma

Láska neláskavá alebo výchova k dospelosti

Výchova k priateľstvu a partnerstvu sa začína už v ranom detstve. Deti napodobňujú kamarátov, súrodencov, rodičov. Aj osoby s mentálnym postihnutím sa snažia napodobňovať svojich rovesníkov, okolie. Postoj spoločnosti k osobám s mentálnym postihnutím je závislý od stupňa jej vývinu.

V prosperujúcej spoločnosti prijíma osoby so zdravotným postihnutím za svojich členov, poskytuje im všetko tak ako ostatným obyvateľom a vyrovnáva ich nevýhody. Menej prosperujúca spoločnosť sa vzdáva jedinca s postihnutím, vylučuje ho na okraj spoločnosti a dáva mu veľmi málo podpory a pomoci. Cieľom sociálnej pomoci je vyrovať nevýhody rodiny i dieťaťa. Osoby s postihnutím dostávajú výchovu, výučbu, výhody a nepociťujú odlišnosť od intaktných, zdravých. Postihnuté deti a dospelávajúci majú svoje zážitky a sociálne cítenie, niekedy si uvedomujú svoju nevýhodu. Ak neprichádza pomoc a okolie ich neakceptuje, neberie ich medzi seba, začínú sa izolovať, uzatvárať k svojim malým záľubám a stereotypom.

Každé dieťa vo svojom živote prechádza jednotlivými vývinovými etapami, dospeláva, dochádza k vyzrievaniu. U dievčat sa menia proporcie tela, zvyšuje sa hmotnosť, zužuje sa pás, vyvíjajú sa prsia, zaobľujú boky. Podobne je to aj u mladých mužov. Na tvári zarastajú, prudko rastú do výšky, hrubne im hlas. Pocity sú prudké, náhle, nastáva obdobie citovej nevyrovnanosti. Telo vstupuje do fázy rastu a telesných zmien. Organizmus dozrieva a mladí ľudia si uvedomujú svoju citlivosť, objavujú svoju senzualitu. Sexualita a partnerstvo má pre každého človeka veľký význam. Je to snaha byť sám. Je to túžba po nežnosti, teple, láske, pochopení a spolupartnerstve. Je to možnosť spolu tráviť voľné chvíle, možnosť podeliť sa o svoje radosti alebo vyjadriť svoje túžby.

Slovo „sexualita“ v skutočnosti nezahŕňa len činnosti pohlavného charakteru. Je to náklonnosť k inej osobe, možnosť mať niekoho rád, ale aj byť milovaným. Nemusi to byť len človek opačného pohlavia. Často ide len o jednoduché rozhovory v romantickom prostredí, rojčenie, romantické predstavy a dočasnú, či trvalú náklonnosť k inej osobe, snaha vyzeráť pekne a príťažlivo

pred osobou, do ktorej sa človek s postihnutím zahľadí, alebo sa snaží u nej vzbudiť záujem. To všetko sa považuje za súčasť pohlavnosti. Ženám treba priznať právo na pekné oblečenie, moderný účes, na používanie kozmetických prípravkov, na nosenie šperkov. Teda všetko to, čo pomáha zvýrazniť ženskosť. To isté platí i v prípade mladých mužov. Týka sa to i práva na prežívanie voľného času podľa vlastných predstáv. To všetko sa vynorí ako potreba a neraz ako problém, najmä ak sa začnú k sebe približovať dve osoby rôzneho pohlavia s mentálnym postihnutím. Sexualita sa vyvíja u osôb s mentálnym postihnutím rovnako ako u intaktných osôb. Sexuálny vývin z telesnej stránky prebieha u oboch skupín rovnako. Avšak môže prísť k rozdielom z emocionálnej a citovej stránky. Sexualita nie je pre osoby s mentálnym postihnutím spravidla problémom, viac ju pociťujú ako problém rodičia, okolie jedinca. Navyše informovanosť o základných otázkach sexuality osôb s mentálnym postihnutím je minimálna. O problematike sexu osôb s mentálnym postihnutím sa takmer nehovorilo, preto niet ani štúdií o tejto problematike. Sex je však u všetkých ľudí takým istým pudom ako telesná potreba nasýtenia alebo obrany. Dospelávajúce deti s mentálnym postihnutím majú záujem o osoby iného pohlavia. Väčšinou prejavujú lásku dotykom, pohladením alebo pritúlením. Stačí im dobrý pocit, že sú blízko seba. Ich sexuálny vzťah sa na tomto stupni väčšinou končí. Hoci sa tvária že sú zaľúbení, hovoria o láske, držia sa za ruky, pri stretnutí sa pobožkajú. Prejavuje sa ako náklonnosť k blízkym opačného pohlavia, pri ktorom láska znamená byť blízko seba, usmíť sa na seba alebo len jednoducho držať sa navzájom za ruky.

Pri práci s deťmi a mládežou so zdravotným postihnutím, si musíme predovšetkým objasniť, čo by sme mali rozumieť pod sexualitou. Pojem sexualita obsahuje predovšetkým aspekty foriem ľudskej existencie, kde hrá rolu mužská a ženská identita. Aj osoby s mentálnym postihnutím sa vedú identifikovať do roly ženy, či muža. Sexualita má veľký význam v medziľudských vzťahoch, v spôsobe kontaktov, v láske, blízkosti a vrelosti. Slovo sexualita obsahuje aj širokú oblasť ľudských vzťahov, nežnosti, senzualitu a erotiku. Genitálna sexualita je len časťou, ktorá nemá ostré ohraničenie od iných oblastí.

V minulosti sme veľaokrát krivdili ľuďom s mentálnym postihnutím prevažne nevedomosťou a predsudkami. Pri našich dnešných snaženiach o umožnenie ich zaradenia do spoločnosti musíme zvážiť či im opäť neukrídime, ak im upierame šancu naplno sa rozvinúť aj vo svojej mužskosti alebo ženskosti (v celkovej identite). Ich sexuálny a emocionálny vývin je síce trochu oneskorený, ale spravidla nemá chybu. Prislúcha im aj právo na sebarozvíjanie. Je v ňom obsiahnuté aj právo na sexualitu, pretože tá je predsa daná každému človeku od prírody ako súčasť jeho osobnosti.

V minulosti sa príliš často zaobchádzalo s osobami s mentálnym postihnutím ako s bezpohlavnými bytosťami a večnými deťmi. V súčasnosti sa snažíme vytvoriť im čo najnormálnejšie životné situácie. Je tu momentálne nutnosť upustiť od praktík oddeľovania pohlaví, od umelého potlačovania pudov. Bežné formy sexuálneho správania treba akceptovať ako normálne aj pre ľudí s mentálnym postihnutím, ktoré sú v súlade s našim dnešným chápaním ľudských práv a ľudskej dôstojnosti. Keďže v minulosti sa mentálne postihnutie pokladalo za dedičné, platila zásada, že rozličné prejavy sexuality u mentálne postihnutých treba čo najviac potlačiť, resp. vylúčiť.

Najhlbšou ľudskou potrebou je priateľstvo s ľuďmi, ktorí majú rovnaké záujmy, s ktorými sa možno stretávať a prežívať družné chvíle. Najväčším problémom osôb s mentálnym postihnutím je pocit osamelosti. Cez deň, počas zamestnania si možno nájsť priateľa, ale v čase voľna hrozí samota.

Ak voláme po normalizácii života mužov a žien s postihnutím, nesmieme vynechať ani vzťah ľudí opačného pohlavia. Táto možnosť sa týka tých, čo žijú v komunite, ako aj tých, ktorí sú umiestnení v spoločných zariadeniach. Medzi mužom a ženou s mentálnym postihnutím môže vzniknúť skutočné priateľstvo, ak majú príležitosť stretávať sa. Takéto styky môžu viesť k sexuálnym vzťahom alebo k priateľstvu bez osobitnej pohlavnej črty, ktoré však nie sú vždy liekom na samotu, ani nemusia viesť k novej existencii. Normalizácia názorov na sexuálnu oblasť a jej odraz v reálnom živote priniesli aj problémy. Všeobecne platí predstava, že sexuálne správanie u osôb s mentálnym postihnutím je v istom zmysle odlišné od správania intaktných osôb. Niektorí ľudia sú presvedčení, že osoby s mentálnym postihnutím sú bez sexuálnych inštinktov, že sú sexuálne nevšímaví a že sú buď ako nevinné dieťa bez pudových „hriechov“ alebo pre nízke schopnosti

vôbec nemajú sexuálne starosti. Rovnako častý je aj opačný názor, že mentálne postihnuté osoby sa vyznačujú bezuzdnou sexuálnou aktivitou. Ani jeden z týchto názorov nezodpovedá skutočnosti. Prakticky u všetkých osôb s mentálnym postihnutím sa sexualita prejavuje v bežných ľudských formách, ale vyskytujú sa veľké rozdiely podľa veku, pohlavia, stupňa postihnutia a individuálnych charakteristík.

Pri správnom vedení a výchove sa sex neprejaví v atypickom sebaukávaní, ale skôr iba ako náklonnosť k inému pohlaviu, pri ktorom si lásku prejavia slovom, dotykom alebo bozkom na líce. Podobne sa chichocú deti intaktné i s postihnutím, keď si rozprávajú rôzne príbehy, či majú sexuálne narážky, pri rôznych spoločných aktivitách – napr. na telocviku sa snažia navzájom dotýkať. S nástupom puberty môžu vzniknúť prvé problémy u chlapcov i dievčat z neinformovanosti. Mentálne postihnutí chlapci sa môžu vystrašiť, keď majú v puberte erekciu. Obdobným problémom je i menštruácia u dievčat. Je to sčasti preto, že ľudia s mentálnym postihnutím majú zväčša menej informácií o sexe ako ich rovesníci. Pohovormi s rodičmi, resp. s odborníkmi by sa mala dosiahnuť včasná príprava na túto udalosť. U dievčat spočiatku môže robiť ťažkosti osobná hygiena, ale vo väčšine prípadov pri troške trpezlivosti sa to ľahko možno naučiť. Rovnako je dôležité viesť si pravidelný presný záznam o každej menštruácii, resp. krvácaní.

Skúsenosti ukazujú, že usmerňovaný sexuálny styk je v oblasti záujmu len do určitého veku. Potom nastáva predčasný pokles záujmu o sexuálny styk. Záleží len na nás, ako sa rozhodneme viesť citový život osôb s postihnutím, či rozhodnutie padne na niektorú z uvedených foriem ochrany. Úlohou je, aby možnosť ochrany, informovanosť o rizikách a možných problémoch bola vždy v popredí záujmu rodičov, dospelujúcich, ale i odborníkov. Sexuálne správanie a pohlavné potreby sa od osoby k osobe individuálne menia. Ba u tej istej osoby v rozličných obdobiach života sú iné. Medzi zdravými ľuďmi s rovnakou inteligenciou a v tom istom veku si jeden žiada partnera, ktorý je sexuálne veľmi aktívny, kým iní prejavujú úplnú ľahostajnosť voči sexu v akejkoľvek podobe. Možno badať individuálne odchýlky. Mnohé sexuálne odchýlky – deviácie sa možno vyvinuli ako výsledok zabrzdených potrieb. Ak ľudská bytosť nedostane príležitosť prejavovať sa sexuálne jedným alebo druhým spôsobom, môže to viesť k stavom napätia alebo k iným problémom a ťažkostiam. O neškodnosti masturbácie by mali vedieť nielen rodičia

a personál zariadení. Rovnako je dôležité hovoriť o tom i s mládežou. Otvorene, decentne a diplomaticky ich oboznámiť o neškodnosti, ale i nevhodnosti masturbácie na verejnosti. Jej korene sú v celkovej úzkosti a telesnom napätí organizmu v čase dospievania. Príčinou môže byť aj nedostatok liečebného zamestnania alebo inej činnosti. Mnohí muži a ženy, ktorí nemôžu mať deti, pociťujú istý tlak verejnosti. Vieme, že mať dieťa je istá zodpovednosť. Osoby s mentálnym postihnutím, ktorí sa chcú stať rodičmi, musia byť schopní postarať sa o novorodenca, zabezpečiť mu primeranú starostlivosť a výchovu. Pritom je pozoruhodné, že gravidita u mentálne postihnutých osôb je dosť zriedkavá. To môže súvisieť so skutočnosťou, že mentálne postihnutie je pomerne často kombinované s fertilitou. Mnohé ženy a dievčatá s mentálnym postihnutím sú romantické a sentimentálne v túžbe po dieťati. Nedostatočne sú informované o živote a probléme materstva. Preto je dobré usporadúvať prednášky, besedy a kurzy o otázkach manželstva a rodičovstva. Pri každom vzdelávacom podujatí treba zdôrazniť, že rodičovstvo možno pripustiť len vtedy, ak je dieťa želané a ak sú budúci rodičia schopní starať sa oň. Sexuálna výchova sa má učiť u všetkých osôb s mentálnym postihnutím v tom istom rozsahu ako u ostatných detí, či už navštevujú základnú, strednú alebo odbornú školu. Osoby s poškodením potrebujú výchovu primeranú k postihnutiu, individuálne ku každému jednotlivcovi. Jednoducho tak, aby získali poznatky o sexuálnej aktivite a aby ju poznali, nepotláčali, ale usmerňovali. Ak chceme tento cieľ dosiahnuť, je potrebný otvorený rozhovor o psychologických a etických otázkach, s dôrazom na rozličné ťažkosti súvisiace s pohlavnosťou a s intímnymi vzťahmi.

Ak chceme ľuďom s mentálnym postihnutím otvoriť dvere do spoločnosti, bude potrebné poskytnúť im výcvik nielen v pravidlách každodenného života, ale i poučenie o sexuálnych otázkach, pretože väčšina osôb s mentálnym postihnutím nemá v týchto veciach vôbec žiadne vedomosti. Pri sexuálnej výchove sa má používať spisovná reč s jednoduchými slovami a vetami, čím čiastočne učíme ľudí s mentálnym postihnutím správne sa vyjadrovať. Ak osobu s postihnutím pokladá prostredie v ktorom žije, za dospelú, musia ju za takúto prijať aj ostatní ľudia. Osoba s mentálnym postihnutím môže dosiahnuť vek dospelosti, ale nemusí dosiahnuť sexualitu dospelého človeka. Väčšina príbuzných prijíma priaznivo myšlienku rozšíriť sociálne a spoločenské styky osôb s mentálnym postihnutím aj v sexuálnom smere. Mnohí rodičia ťažko znášali izoláciu, ktorú musia prekonávať ich deti s mentálnym postihnutím

v dospelosti. „Nový postoj k mentálnemu postihnutiu“, z ktorého vyplýva možnosť žiť s partnerom, sa hodnotí ako veľký krok vpred.

Aj v kruhoch zástancov pohlavného života ľudí s mentálnym postihnutím, ktorý sa nedá legalizovať manželstvom, prevláda názor, že osoby s mentálnym postihnutím by nemali mať deti. Ide tu predovšetkým o to, že takéto matky nemôžu uspokojiť právo dieťaťa na výchovu a rozvoj osobnosti. Treba vziať do úvahy dokonca nutnosť náhradnej výchovy, oddelenia dieťaťa od biologickej matky, čo predstavuje vážne hrozenie jej duševného zdravia. Preto je bezpodmienečná antikoncepcia ako najbezpečnejšia sterilizácia. Na toto opatrenie musí dať súhlas dotýčná osoba, i jej zákonný zástupca.

Sebarealizácia a šťastie nie sú mysliteľné bez iných ľudí. Majú okrem svojho pudového charakteru aj účasť na duševnom živote. Partnerský aspekt sexuality obsahuje predovšetkým túžbu človeka po dôvernosti, po humánnej citlivej a nežnej podobe sexuálnych vzťahov. Preto je životné partnerstvo oveľa viac než pohlavné partnerstvo. Partnerstvo znamená súčasne rovnoprávnosť a to znamená zase byť navzájom rovnocenným a nebyť žiadnym predmetom druhého. Tu je potrebné, aby partneri boli schopní a ochotní spolu hovoriť, učiť sa a rozumieť si, a tak sa dostať k ozajstnému partnerskému životu, ktorý obsahuje aj vzájomnú zodpovednosť. O sexuálnej výchove by mali byť upovedomení aj rodičia, pretože oni sú zákonnými zástupcami svojich detí – osôb s mentálnym postihnutím. V priateľských a sexuálnych vzťahoch si vždy treba vybrať svoju alternatívu a žiadať zdôvodnenie postupu, pokiaľ ide o svojprávne osoby, svojimi zástupcami – rodičmi.

PhDr. Eva Števková
špeciálna pedagogička

Deň krivých zrkadiel v Nitre

Krivé zrkadlá 2017 sa v Nitre konali v tradičnom termíne, teda v pondelok 12. júna 2017 na pešej zóne pred Ponitrianskym múzeom. Poloha je určená už tradíciou. Prichádzajú za nami ľudia, ktorí nás sprevádzajú od prvých rokov Krivých zrkadiel, sú to ľudia, čo pracujú v okolitých podnikoch, a teda nás už poznajú. Vďaka exponovanému priestoru, ktorý je miestom stretnutí Nitranov, sa pri nás pristavujú i bežní okoloidúci, ktorí sa s ľuďmi so zdravotným postihnutím stretnú náhodne.

Samotnej prezentácii predchádzali organizačné informácie, stretnutie odborníkov a pomocníkov. Dohodla sa stratégia a postup v prípade dobrého, ale i nepriaznivého počasia, vysvetlili sa ciele a pravidlá. Dôležité bolo vybavenie povolenia prezentácie a predaja na ulici, príprava propagácie, teda zadanie úloh jednotlivcom.

V tomto roku sa na Dňoch krivých zrkadiel zúčastnilo 6 zariadení, ktoré priniesli na pešiu zónu radosť, pohyb a veselosť. V programe vystúpili za DSS Kreativ Klasov mladí ľudia s muzikálom *Neberte nám princeznú*, ZPMP v Komárne s tanečným vystúpením na modernú hudbu a cvičenie so šatkami. Spojená škola Zlaté Moravce sa predstavila tanečným vystúpením *Včielka* a chlapci zatancovali country tanec. Stacionár Šťastný život, n.o., z Mojmiroviec predviedol párový tanec a tanec so stuhami a dievčatá predniesli básne *Mamičkine oči* a *Len pre teba mamička*. Špeciálna škola internátna a LVS z Poľného Kesova sa predstavila divadielkom *Trpaslíci*. Chlapci zo Spojenej školy internátnej na Červeňovej ulici v Nitre predviedli moderný tanec. Na pešej zóne pracovali ako aktívni účastníci pri informáciách o sviatku DKZ, komunikovali a odovzdávali prizerajúcim sa malé propagačné materiály.

Na všetkých 8 stoloch „predávajúci“ ponúkali drobné predmety, ktoré vyrobili deti, a mladí ľudia v jednotlivých zariadeniach. Najväčší záujem bol o drobné háčkované predmety, figúrky, dečky a vankúšiky, náramky a korále na krk v rôznych tvarov a veľkostiach. Z Komárna si priniesli aj tkané koberce, tašky a podložky. Zaujímavé boli i výrobky z hliny, rôzne misky, tanieri vázičky a ozdobné predmety. Vďaka príjemnému teplému počasiu prišlo na DKZ do Nitry 101 účastníkov, ktorí priniesli dobrú náladu, kreatívne výrobky a aktivitu. Na pešej zóne vytvorili Nitranom príjemné dopoludnie plné radosti a optimizmu.

Špecifikom nášho DKZ býva už pravidelne v popoludňajších hodinách v Ponitrianskom múzeu aj vernisáž výtvarných a ručných prác ľudí s mentálnym postihnutím *Dobrá deň Nitra*. Na výstavu zo 16 oslovených zariadení sociálnych služieb a špeciálnych škôl i jednotlivcov zaslalo práce 9 zariadení, pričom na vystavovanie bol vyzvaný už náš známy mladý výtvarník František Tóth z Bratislavy. Vystavených bolo 174 prác, z toho ocenených 13 autorov. Prítomným autorom i oceneným na vernisáži umocnili slávnostnú atmosféru aj absolventi Súkromného konzervatória Heleny Madaryovej v Nitre. Pavol Kurucz zahral na husliach *Koncert G-dur* Wolfganga Amadea Mozarta a Beata Póčová hrala na klavíri skladbu *Včielka* Franza Schuberta.

Na záver ďakujeme všetkým zúčastneným, vystupujúcim i tancujúcim, deťom i mládeži, za aktívnu účasť pedagogom, učiteľom i vychovávateľom, a v neposlednom rade pracovníkom Ponitrianskeho múzea v Nitre za podporu. Tešíme sa na stretnutie v ďalšom ročníku Dňa krivých zrkadiel v Nitre.

PhDr. Eva Števková

Náš pobyt v Bystrej

Tohtoročný rekondično-integračný pobyt sa konal v dňoch od 15. – 21. 7. v dedinke Bystrá pri Táloch neďaleko Brezna. Táto lokalita je mnohým účastníkom pobytov dôverne známa. Pred niekoľkými rokmi sme tu viackrát zorganizovali pobyty, na ktoré mnohí s radosťou spomínajú.

Našich krásnych sedem dní sme strávili v príjemnom prostredí chaty Limba. Priestor okolo chaty bol výborne prispôbený pre väčšie skupiny návštevníkov. K dispozícii sme mali veľkú trávnatú plochu, kryté posedenie priamo pred chatou, kde sme sa každý deň hrali spoločenské hry, kreslili si, počúvali hudbu, rozprávali sa a pozorovali krásy okolitej prírody. Prebiehali tu aj stretnutia sebaobhajcov na tému *zodpovednosť* a redakčná rada, na ktorej vzniklo viacero zaujímavých článkov a rozhovorov. Súčasťou areálu bol väčší bazén, ktorý sme využili, keď sa čísla na teplomere blížili k 30 stupňom. Kúsok od chaty bolo volejbalové ihrisko so sieťou, kde sme viac ráz hrali obľúbenú „vodnú hru“. Hráči boli rozdelení do dvoch družstiev, obe družstvá mali plachty, pomocou ktorých si prehadzovali vrecúška naplnené vodou. Cieľom hry bolo prehodiť vrecúško na druhú stranu tak, aby ho druhé družstvo chytilo do plachty. Avšak najväčšia zábava bola, keď vrecúško trafilo niektorého z hráčov, a ten bol mokry od hlavy až po päty. V okolí chaty sa nachádzalo aj veľké ohnisko, kde sme si spoločne opekali špekáčky. Futbalové ihrisko za chatou si tiež našlo svojich fanúšikov, ktorí tam denne hrávali.

Prvý deň po príchode na chatu sme sa ubytovali a navečerali. Potom nasledoval tradičný zoznamovací večierok, kde sme sa všetci vzájomne predstavili. Prvý večer sme otvorili úvodnou diskotékou. Druhý deň sme boli navštíviť miestnu turistickú atrakciu Bystriansku jaskyňu, ktorá bola vzdialená 1,5 km od našej chaty. Návštevu jaskyne sme preto spojili aj s príjemnou prechádzkou cez dedinku Bystrá. V jaskyni bolo len 7 stupňov, no návšteva určite stála za to. Napriek náročnejším úsekom sme to všetci v pohode zvládli a odniesli si príjemné zážitky. Večer sme na vyžiadanie všetkých zúčastnených mali opäť diskotéku. Ďalší deň sme podnikli túru cez dedinku Bystrá až po jej koniec a spojili ju s menšími nákupmi v dedine. Po obede sme si opekali špekáčky a večer bol oddychový program, kde si každý účastník mohol vybrať vlastnú aktivitu. Nasledujúci deň sme doobeda vyrazili na malý poznávací výlet do Čierneho Balogu. Previezli sme sa Čiernohronskou železnicou do Vydrova a naspäť. Cestou

sme pozorovali okolitú krajinu a vychutnávali si cestu otvoreným vláčikom. Po príchode do chaty sme sa chystali na pripravovaný karneval. Každý mal možnosť zúčastniť sa na prehliadke kostýmov, ktorá bola, ako každý rok, pestrá. Zavítali k nám indiáni, lesná víla, cigánka, princezná, gejša so sprievodom, speváčka Shakira, lekár so sestričkou, prasiatko, kukláč, rytier, slniečko, miestni didžeji, ktorí sa nám starali o zábavu, Lucka Bílá, pirátka, policajtká a mnoho ďalších.

Počas večernej diskotéky sme sa dozvedeli, že jeden pár oslavuje desiate výročie zoznámenia a priateľstva. Galantný gentleman mal pripravenú kyticu žltých ruží pre svoju priateľku a výročie oslávil dojemným vyznaním lásky pred všetkými, začo si vyslúžil obrovský potlesk. Za povzbudzovania všetkých si zatancovali svoj spoločný výročný tanec.

Vo štvrtok sme sa venovali prípravám na poobedňajšie hľadanie pokladu. Tohtoročná téma sa niesla v duchu známeho fantazijného Nekonečného príbehu. Na navodenie správnej atmosféry sme si pustili film, po ktorom sme sa už nevedeli dočkať, kedy sa hra začne. Pri hľadaní pokladu sme si užili kopu zábavy aj nečakaných situácií, ktoré vždy spestria túto už pravidelnú programovú zložku. Večer sme neunikli strašidelnej ceste cez les, kde na nás z tmy vyskakovali hroziví klauni, ukričané čarodejnice a krvilačný drevorubač so svojou obeťou. Posledný deň sme vyhlásili populárnu súťaž, Chata Limba má talent – kde sa stretlo mnoho nadaných súťažiacich z radov účastníkov aj asistentov. Porota zložená z miestneho okoloidúceho Maja, Bastiana z Nekonečného príbehu a speváčky Marty Jandovej mala čo robiť, aby vybrala toho najlepšieho. Nakoniec sa jednohlasne zhodli, že všetci sú talentovaní a postupujú ďalej. Po skončení talentovej šou sme cítili naplnenie z programu aj z celého pobytu. No cítili sme aj smútok z toho, že nám to všetko tak rýchlo ubehlo. Náš rozlúčkový deň bol plný dojatia, sĺz, objatí a očakávania ďalšieho roku. Opäť sme sa raz zišli na krásnom mieste, ďaleko od všedných dní a povinností. Pripomenuli sme si, aké je dôležité byť s priateľmi, v kruhu blízkych, ktorí nás majú radi. A tiež aké je dôležité vzájomne sa akceptovať a rešpektovať. Vnímať každého človeka takého, aký je. Som rada, že aj tento rok nám to vyšlo a opäť sme boli, ako by náš kamarát Tomáš povedal: „Jedna veľká rodina“.

Mgr. Jana Bartáková, vedúca pobytu

Konferencia Europe in Action 2017

V Prahe sa 1. – 3. júna konala konferencia Europe in Action 2017: O mojich vzťahoch a priateľstvách. Predmetom prednášok, workshopov a diskusií boli témy, ako zdravie, láska, priateľstvo, vzťahy, partnerstvá a rodičovstvo ľudí s mentálnym postihnutím.

Za ZPMP v SR som sa na konferencii zúčastnil spoločne s naším sebaobhajcom Tomášom Labátom. Neskôr sa k nám pripojila podpredsedníčka ZPMP v SR a komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím JUDr. Zuzana Stavrovská, čo bolo príjemné ženské spiestrenie našej „pánskej jazdy“. Púť do stavežatej Prahy sa začala vo štvrtok 1. júna, keď sme sa vypravili z hlavnej stanice v Bratislave na priamy vlak – smer Praha. Tomáša na stanicu doviezol jeho otec a už keď prichádzal, bolo na ňom vidno nefalšovanú radosť z nového dobrodružstva. Ako sa mi priznal, v Prahe ešte nebol, takže sa okrem konferencie tešil, pochopiteľne, aj na výlet a spoznávanie kútov tohto špecifického kozmopolitného veľkomesta, nasiaknutého turistami aj udomácnеными obyvateľmi z mnohých krajín, kde už vo vzduchu cítiť otvorenosť. Cestou do Prahy sme sa s Tomášom rozprávali o bežných veciach, a tiež som mu priblížil konferenciu a aký okruh tém, o ktorých sa bude rozprávať, môže očakávať. Cesta spojená s rozhovormi, hudbou a menším občerstvením ubehla ako voda a zrazu sme sa ocitli na hlavnej stanici v Prahe – mimochodom veľmi rozľahlej a pekne upravenej – máme na Slovensku čo doháňať.

Prišli sme do hotela, kde už od deviatej rána v plnom prúde prebiehala konferencia – dorazili sme rovno na obed, ktorý bol formou bufetových stolov a s Tomášom sme nevedeli, čo skôr ochutnať, keďže výber bol vskutku široký. Po obede sme sa vybrali na náš prvý workshop. Program konferencie bol každý deň rozdelený na jednotlivé bloky. Doobedňajší program tvorili prednášky na nosné témy konferencie a poobede bolo niekoľko súbežne bežiacich vyše hodinových workshopov, kde si každý účastník mohol vybrať čo ho zaujímalo, prípadne čomu sa vo svojej profesijnej dráhe venuje a chcel si vypočuť iných odborníkov, rodičov, sebaobhajcov. Taktiež druhy workshopov sa líšili aj podľa toho či šlo o „menej zrozumiteľné príspevky“ alebo „lahko zrozumiteľné príspevky“, kde sa rozprávalo pomalšie, aby možnosť vstrebať zaujímavé informácie mali aj ľudia, ktorí potrebujú trochu viac času. Náš debutový workshop na konferencii bol zameraný hlavne na identifikáciu základných pojmov v oblasti medziludských vzťahov. Prednášajúci

jednoduchou a hravou formou rozprávali o pojmoch ako kamarátstvo, priateľstvo, láska a partnerstvo – vyzývali nás, účastníkov, kde boli aj ľudia s mentálnym postihnutím a ich rodičia, aby sme skúsili sami vysvetliť pojem kamarátstvo či láska dvoch ľudí. A skúsiť vymedziť, kde sa už končí kamarátstvo a začína intímnejší vzťah. Tomáš bol taktiež aktívny a vyjadril názor, že má kamarátov a sú pre neho dôležití, cíti potom, že niekam patrí. Taktiež hovoril, že by chcel priateľku. Jasné, že by chcel, kto by nechcel? Sme ľudia a máme potreby, kde láska dvoch ľudí v partnerskom vzťahu nepochybne zohráva popredné miesto... bol to pekný moment. Prednášajúci vymysleli hru, pri ktorej sme dostali na papieri torzo ženského alebo mužského tela a každý mal dokresliť na telo, čo chcel. Mohol ho obliecť, mohol dokresliť intímne detaily. Účelom hry bolo okrem iného sa pozrieť, kto ako vidí ľudské telo a identifikovať či seba samých vnímame ako muža, či ženu a či to vieme dať na papier. Jedna zo zaujímavých hier na workshope, ktorá môže čo to vypovedať o človeku.

Ďalší workshop, na ktorý sme sa vybrali, bol o zdravotnej starostlivosti pre ľudí s mentálnym postihnutím a čo predstavuje dobrá zdravotná starostlivosť. Prednášajúcou bola Jeanne Nicklas-Faust z nemeckého Lebenshilfe – rozprávala okrem iného aj o tom, ako rozpoznať, keď má dieťa s mentálnym postihnutím nejaký zdravotný problém a upozorňovala na dôležitosť komunikácie medzi rodičom a dieťaťom a taktiež na komunikáciu s doktormi. Na workshope sa zúčastnila aj lekárka, ktorá poskytuje ženám s postihnutím čakajúcim dieťa, komplexnú zdravotnú starostlivosť a poradenstvo. Po tomto záverečnom bloku workshopov sme sa presunuli do hotela, ktorý sa nachádzal asi 300 metrov od miesta, kde sa konala konferencia a ubytovali sme sa.

Prvý „konferenčný“ deň bol úspešne za nami, no boli sme predsa v Prahe a rozhodli sme sa to naplno využiť! Po krátkom oddychu sme šli objavovať stavežatú a jej čaro. Tomáš mal energie aj za dvoch a Prahou bol uchvátený, koniec koncov, bola to jeho prvá návšteva. Ja som tu bol síce už tretí raz, no vždy ma atmosféra tohto mesta „dostane“. Mali sme v pláne pozrieť si jednu z najkrajších častí historického centra Prahy – Karlov most a jeho okolie. Od hotela sme sa kúsok zviezli električkou, vystúpili pri nábřeží Vltavy a peši sme si vykračovali ku Karlovmu mostu. Dobrý a vďačný parták, pri nohách Vltava, pred nosom Karlov most, čo viac som si mohol priať. Prechádzku sme

si vychutnali so všetkým čo k tomu patrí, s výhľadom, atmosférou aj so suvenírmi. Tomáš nakúpil magnetky asi aj pre bratrancov z druhého kolena, parádnú šiltovku... pomaly sme si prešli celý most a zakončili sme to večerou. Síce nič špeciálne, zhodli sme sa, že máme chuť na McDonald's, no bolo to v úžasnej atmosfére historickej Prahy, a vtedy aj hamburger chutí lepšie.

Nasledujúci deň boli jednou z hlavných tém dopoludňajšieho bloku prekážky na ceste k láske a priateľstvu. Matka, ktorá má dospelú dcéru s mentálnym postihnutím, rozprávala o svojich skúsenostiach. Hovorila o tom, ako jej dcére chýba sebavedomie a ako sa snažila svojej dcére pomôcť a dodať jej viac odvahy a ukázať, že sa nemá čoho báť pri nadväzovaní nových priateľstiev. Slovo dostali aj sebaobhajcovia z Českej republiky, kde opisovali život s ich partnermi a jednotlivé radosti aj starosti, ktoré to prináša. Cez prestávky sme nadväzovali s Tomášom kontakty, celkom sme si padli do oka so skupinkou Španielov, ktorí sa nám predstavili a tiež sme predstavili naše Združenie a to, čomu sa venujeme. Konverzácie potom prechádzali plynulo do neformálneho tónu. Celkovo boli ľudia na konferencii priateľskí a nebránili sa rozhovorom.

Naším ďalším programom bola účasť na workshope s témou, ktorá je značným tabu – sexualita ľudí s mentálnym postihnutím. Tu sa k nám pripojila aj JUDr. Stavrovská, ktorá vie kedy má prísť, keďže sa zúčastnila na jednom z najzaujímavejších workshopov. Človek s postihnutím má rovnaké právo na sexuálny život ako ktokoľvek iný, je to takisto sexuálna bytosť ako TY/VY. Tak ako u každého, niekto dozreje do zrelosti a túžby po sexuálnom živote skôr, iný neskôr a pre niekoho znamená naplnená sexuálna túžba letmý dotyk, u niekoho sex, no každý nejakým spôsobom sexuálne funguje, resp. túži fungovať. Myslím si, že toto bola základná kostra, od ktorej sa workshop odvíjal a nabral zaujímavé obrátky. Bavili sme sa o intimite, sexuálnych túžbach, aj o fenoméne sexuálnej asistencie a o nejednotnom názore na túto tému, a taktiež aj o smutnom fakte ako to zväčša chodí v rôznych sociálnych zariadeniach, kde sú ľudia brání ako priam „bezpohlavné tvory“ a o tom, ako sa táto problematika odsúva do „stratena“, no je veľmi dôležitá. Od zdravej sexuality a potreby lásky sa odvíja šťastný život, čo môže vyznieť ako klišé, ale je to tak. Veľmi podnetný workshop aj pre mňa a pre Tomáša.

V ten deň sme sa zúčastnili ešte na workshope „Život po násilí. Skúsenosti žien z ústavov“ a na panelovej diskusii s témou ochrany ľudí s mentálnym postihnutím proti zneužívaniu a podpore obetí zneužívania, kde dostali priestor verejné orgány Českej republiky vrátane polície ČR, ktorí k danej téme mali čo povedať. Dôležité bolo, že sa rozprávalo o tom, ako spoznať sexuálne obťažovanie a kde je pomyselná hranica medzi prípustným a neprípustným. Po bohatom piatkovom programe nás ešte čakal program kultúrny – večerná plavba loďou aj s večerou na vodách

Vltavy. Tu patrí vďaka jednak organizátorom, že vymysleli taký skvelý program a tiež, že nám bolo zo SPMP umožnené sa na plavbe zúčastniť, keďže tento program nebol zahrnutý v cene vstupenky na konferenciu. Pani Stavrovská, Tomáš a ja sme sa už nemohli dočkať našej prvej plavby po Vltave. Veľké osadenstvo účastníkov konferencie sa vybralo do prístavu nájsť tú „našu“ loď, aby sme sa po príjemnom uvítacom aperitíve mohli usadiť na palube a vydať sa za jedinečným zážitkom. Počasie nám vskutku vyšlo, ani zima ani teplo, jemný vetrik. Večera sama o sebe bola zážitkom, ješť na palube peknej lode plaviacej sa na pokojných vodách Vltavy v Prahe pri západe slnka je povznášajúce a človek si povie, že je v správnom čase na správnom mieste. Keď sme išli okolo inej lode, mávali sme ľuďom na lodi a cítili sme akúsi spolupatričnosť, keď nás rovnaký zážitok spájal. Fotili a nakrúcali sme ostošesť, plavba trvala dokopy asi tri – štyri hodiny a užili sme si ju, myslím všetci, dosýta.

Tak a čakal nás posledný deň. Dopoludňajší blok tvorili prednášky o tom, prečo je dôležité bojovať za právo na lásku a vzťahy, rozprávalo sa aj o vzťahoch v rodinách s ľuďmi s mentálnym postihnutím. Na záver dostali slovo organizátori, ktorí zhrnuli konferenciu a povedali zopár milých slov. Následne sme sa ešte zúčastnili na finálnom workshope, týkajúcom sa samostatného života ľudí s mentálnym postihnutím, čo priamo nabádalo na prednášky a diskusie o deinštitucionalizácii, teda o prechode z ústavov do komunitných služieb. Zástupcovia rôznych krajín rozprávali o tom, ako nedovoľujú v ústavoch ľuďom robiť aktivity, ktoré si vyberú, aj o celkovo negatívnom vplyve na klientov týchto ústavov. Ozvalo sa viacero zástupcov, ktorí opisovali, aká je situácia v ich krajinách, niekde je to lepšie, najmä v západných krajinách, inde horšie. Smutným faktom zostáva, že do dokonalosti to má ďaleko všade, no samozrejme pozitíva a príklady dobrej praxe sú, a na tom treba stavať. Ešte nás v ďalších niekoľkých hodinách čakalo valné zhromaždenie, ale inak to bol už záver celej konferencie, ktorá vyvrcholila integrovaným bubnovým koncertom, čo bol symbol toho, že všetci sme si rovní. To je koniec koncov aj posolstvo, ktoré konferencia v Prahe zachovala.

Bc. Peter Stašiniak

Keramika nás naučí porozumieť

U detí s poruchou autistického spektra je prežívanie často ťažko čitateľné – žiadna reakcia, žiaden záujem, alebo naopak, dávajú veľmi zreteľne najavo svoju nespokojnosť, nevôľu skúšať niečo nové. Niekedy to môže byť úzkosť z neznámeho. Mechanicky opakujú čo sa im ukáže, detailne vedia odkresliť obrázok, ale nie vždy je jasné, či sa im to páči, alebo nie.

Nepoznám autistov, alebo nemám to šťastie poznať tých, ktorých posadíme pred čistý papier a oni nakreslia niečo zo svojej vlastnej fantázie, alebo vnútornej pohnútky vyjadriť dajakú myšlienku či pocit. Áno, sú aj takí, ktorí vedú kresbou zreprodukovať veľmi detailne videné – budovy, mapy a pod.

Arteterapia je ten druh umenia, pri ktorom nedávame dôraz na cieľový produkt. Omnoho dôležitejší je proces – cesta. Prežívanie. Umenie je však podmienené túžbou vyjadriť svoje vnútorné pocity pretavené do materiálu, farby, hudby, alebo pohybu, **je to komunikácia s okolím inak a o inom, ako verbálne – normálne...**

U klientov s autistickou poruchou sa nestretávam s aktívnou túžbou tvoriť, alebo ju iba nevedia vyjadriť. Majú však vysoko vyvinutú pozorovaciu schopnosť, často si všimajú veci, ktoré my bežne nevnímame, alebo vytesňujeme ako nepodstatné.

Výnimočne môžu prejavovať nadšenie a radosť, ktoré si však nesmieme zamieňať s hyperaktivitou alebo nesústredenosťou. Všade som, všetko chytám, všetko ma zaujíma, ale pri ničom sa nezastavím dlhšie ako na minútku.

Umenie si vyžaduje sústredenie, ale je aj prostriedkom, ako sa naučiť koncentrovať na jednu aktivitu. Toto je dôležité a jeden z cieľov, učí nás trpezlivosti a zároveň prináša hlboké uspokojenie. Ľudia si často zamieňajú, alebo spájajú koncentráciu či sústredenie s určitým úsilím, ale to je práve problém.

Deti s autizmom majú svoje rituály, ktoré im prinášajú upokojenie, alebo v nich hľadajú únik z reality, ktorá sa im nepáči. Nestojí ich to žiadne úsilie, robia to a v opakovaní nachádzajú svoj svet.

Nie je ľahké upútať ich pozornosť, alebo vôbec dajakým spôsobom motivovať, aby boli ochotné venovať pozornosť nejakej novej aktivite, ktorá im nedáva žiaden zmysel a nemajú vnútornú potrebu skúsiť to.

My vieme akú má umelecká činnosť úžasnú liečivú, upokojujúcu a uspokojenie prinášajúcu vnútornú hodnotu. Dosah arteterapie môže prinášať veľmi hlboké zmeny v sebapoznávaní a pomáha nám ako komunikačný prostriedok.

Niekedy stačí jediné slovo na nadviazanie nového vzťahu.

Ako sme s Edkom začínali? Začínala som pracovať s Edkom, ktorý nerozpráva a ak, len veľmi krátko jednoslovné vyjadruje svoje potreby, výnimočne si vymýšľa slová, je to skôr jeho spôsob prejavovania radosti, dobrej nálady, prípadne nespokojnosti.

Pripravila som hlinu a pomôcky, nechcel sa jej ani dotknúť. Začala som hlinu krájať a vyrábať guľôčky. On sa iba díval. To, že pozoroval, čo robím, bolo veľmi dôležité. Keď pozerál inam, prestala som robiť, ak chcel vedieť, čo bude ďalej, musel mi venovať pozornosť, a tak bol čím ďalej tým sústredenejší na to, čo robím... Najskôr som guľôčky ukladala do jedného radu, a potom som odrazu dala jednu trochu nabok, zostal prekvapený, pozerál na mňa a na guľku a keď videl, že sa nechystám napraviť svoju chybu, nevydržal a chytil guľôčku a postavil ju do radu. Ocenila som jeho gesto úsmevom a ďalšiu guľôčku som položila pred neho, aby ju on uložil správne. Pristal na tento spôsob spolupráce, zapáčilo sa mu to a on odkladal guľôčky ale rýchlejšie ako som ich stačila vyrábať. Dala pred neho odtrhnutý kúsok hliny, ukázala som mu nech guľa tiež. Najskôr bol prekvapený, ale keď chcel mať guľôčky správne v rade a rýchlo a nebavilo ho čakať, lebo ja som úmyselne spomalila, tak si vyrobil svoju guľôčku a potom sme robili na striedačku a bolo to fajn...

Ale čo s guľôčkami – ďalším krokom bolo, že som nachystala ešte veľa kúskov na guľôčky a začala som valkať plát hliny. Zase pozoroval čo robím... z placky som vyrezala kruh a začala som ukladať guľky do radu na okraj. Tým, že v tom bol poriadok a bolo to správne dookola, pridala sa a na striedačku sme lepili. Bol spokojný pokým som nedala jeden kúsok nakrivo. Opravil to a začal robiť sám. Vytvorili sme naše prvé spoločné dielko, miskú... a videla som, že je spokojný.

Na každej hodine sme vytvorili väčšiu vec a on sa tešil. Mal rád veľké veci. Doposiaľ sme pracovali ticho. Keď bol spokojný, tak si pomrnkával, vydával rôzne zvuky.

Prvé slovo prišlo, keď už som nechávala pracovať takmer samého – zvládli sme slimáky z valčekov a dali sa z toho vyrábať rýchlejšie a väčšie misy, vázy, nádoby. Ja som

pomáhala iba s lepením a nechávala som ho, aby skúmal hranice toho, po čom túžil – urobiť naozaj veľkú vec. **Vtedy prišlo prvé slovo – Pomôž!**

Hlina sa začala boriť pod vlastnou váhou. To bola jeho nová skúsenosť, hlina mala svoje vlastné hranice. Pridržala som ju, ale keď som dala ruky preč, rúcala sa... prišiel výkrik: **Pokazené...** a des v očiach. Chcel vstať a odísť, akoby urobil niečo zlé, ale ukázala som mu, že sa to dá zachrániť, keď to trochu zmenšíme. Upokojil sa a keď sme skončili arte – chytil mi hlavu do rúk a priložil svoje čelo na moje čelo a bol veľmi nežný a vrúcny. Vytvorili sme si vzťah dôvery. Tento klient bol nevyspytateľný a známy tým, že ak sa mu niečo na niekom nepáčilo, bez upozornenia, znenazdania mu pleskol facku, alebo po zadku, po ruke a nebolo to iba také malé plesnutie, dotýčenému zostala pamiatka aj na celý deň.

Odvtedy, keď robil svoje veľké projekty, pozerál sa na mňa, či ešte môže, alebo už nie... Nakoniec sa naučil poznať hranice hliny a už ani nepotreboval, aby som ho stopla pred zrúcaním, iba keď si nebol istý, potreboval počuť: ešte môžeš, alebo: stačí. Ani už nebol vydesený, keď sa mu niečo nepodarilo, **naučili sme sa – To nič.**

Niekedy som mala pocit, že si začína užívať aj, keď sa mu výrobok zrúti.

Dôležitý bol čas, práca, výzva. Vždy keď som chcela, aby skúsil niečo nové, urobila som to celé a on sa iba díval. Potom som robila pomaly – napríklad mačku, mačky mal rád... urobila som časti – nohy, telo a ukázala ešte raz ako sa to robí, potom som robila časti tela a nechala som ho, aby ich poskladal a potom som spomalila a on bol netrpezlivý, tak si začal vyrábať sám... Potom sme urobili experiment a pribrali jednu dievčinu. Pracovali každý na svojom projekte, ale súčasne. Najskôr boli obaja tichí a potom sa Edo rozrečnil, svojím vlastným nezrozumiteľným jazykom hovoril celé vety a krásne artikuloval, smial sa, túžil upútať Silviinu pozornosť a ona sa zase veľmi snažila preložiť si a vysvetliť jeho slová. Ona sa smiala a on bol šťastný.

Je pravda, že sa ho aj trochu bála, preto vždy keď odchádzala, prišiel jeho asistent, aby zabránil Edkovmu vrúcnemu objatiu na rozlúčku. Inak bol veľmi galantný, pomohol jej rozviazať zásteru, pridržal kabát, podal tašku... Obaja sa tešili na Arte, porovnávali si svoje práce, alebo sa navzájom dopĺňali a spolupracovali na jednom diele. Horšie bolo, keď začali súťažiť kto rýchlejšie a viac, odrazilo sa to výsledku a keď sme niečo práve vyrábali na predaj, mala som čo opravovať.

Pri arte je dôležité ujasniť si pojmy, alebo porozumenie pojmov. Silvia si myslela, že byť šikovná – znamená rýchla. *Stretávam sa s tým, že skoncentruj sa, sústreď sa – znamená pre niekoho robiť silnejšie, vyvinúť väčšie úsilie.* **Umenie nás učí porozumeniu významu slov pomocou skúsenosti.**

Umazaný po vlasy? Nie každému vyhovuje práca s hlinou, niekto nikdy neprekoná odpor voči hline na rukách. Dobrá správa je, že keramika má veľké spektrum možností. Dokonca mám **dievčatá**, ktoré sa naučili valkať valčeky cez igelitové vrečko a vyrábajú si tak kvetináče, vázy... nemajú umazané ruky a hlina sa im nevysušuje a nepraská, keď pracujú pomalšie...

Prevažne **chlapci** si zase radi robia kopce a tunely. Stačí veľký lavór a kopa hliny. Prináša im to veľké uspokojenie a uvoľnenie. Z týchto hodín odchádzajú šťastní, napriek tomu, že po hodine nemajú žiaden výrobok, ktorý by si odniesli domov, iba sú umazaní často až po vlasy. Muži a chlapci radi točia na hrnčiarskom kruhu. Hlina pri točení je príjemne hladká, hľadá ruky a vytváranie prináša novú skúsenosť, niečo sa mi deje pod rukami a nakoniec je to pohoda koncentrácie.

Neuveriteľné! Z hliny sa dá vytvoriť reliéf, možno ju pridávať či uberať. Môžete pracovať s vykrajovačkami, rôzne tvary spájať, vkladať do misiek alebo foriem. Môžete modelovať postavy či zvieratá, dôležité je poznať človeka. Mala som chlapca, ktorý pol roka robil iba dinosaury. Mamička bola nespokojná. Navrhla som jej, nech si porovná prvého a posledného dina a uvidí pokrok. Chlapec postupne získaval skúsenosti, rozvíjala sa jeho jemná motorika a zlepšila sa predstavivosť a zmysel pre detail. Čo na tom, že je to stále jedna téma?

Prišiel deň, keď prestal robiť dinosaury a začal stavať domy a veže. Dôležité bolo, aký bol skoncentrovaný a spokojný. Neuveriteľné bolo, že presedel pri práci hodinu a nebol unavený, bol spokojný.

terapie

Dá sa to! V mojej dielni vidím ako pri umení s hlinou človek stráca svet a žije iba vo vytváraní. Stráca svet s jeho problémami a náročnosťami. Netreba k tomu myšlienky a hlavne nie tie, ktoré nás brzdia v rozvíjaní. Práca s hlinou sa dá prispôbiť osobnej zručnosti a postihnutiu a umožňuje pomaličky a postupne zvyšovať náročnosť. V konečnom dôsledku v umení zažijú blahodarné obohatenie a radosť všetci zúčastnení.

Jana Detvajová, Autistické centrum Andreas

Geniálny Amedeo po ôsmy raz

Akcia: 21. júna sme sa v Kafe Scherz už po ôsmy raz mohli stretnúť na otvorení výstavy Geniálny Amedeo.

História: Začalo sa to pred ôsmimi rokmi, keď ma na chodbe oslovila asistentka našej klientky Lenka Špaldová, ktorá pracovala ako prevádzkarka vo vinárni Régius vo Vajnorych.

Spomienky: Áno, to bol prvý ročník, krásne priestory, veľa svetla, iba veľmi ďaleko (Vajnory).

Po troch ročníkoch v Régiuse padlo rozhodnutie presunúť výstavu do iných priestorov, bližšie k centru.

Oslovili sme priateľa Martina Kamenského, ktorý prevádzkoval útulnú undergroundovú kaviarňičku na Palisádach, a tá sa stala našim druhým domovom. Týmto sa chcem poďakovať Martinovi, ktorý má už dopredu vo svojom diári zaistený jún pre nás a našu výstavu. Ďakujeme Martin...

PREČO GENIÁLNY AMEDEO?

Pri výtvarných činnostiach v ateliéri ako súčasť arte používam CD s klasickou hudbou, často práve W. A. Mozarta. Ako výtvarne predlohy som používala diela Amedea Modiglianiho.

Spojením týchto troch vecí, (deti + Amadeo Mozart + Amedeo Modigliani) bol už len krôčik k názvu pre našu výstavu... *Geniálny Amedeo*.

Vývoj: V priebehu času sa niektoré veci zmenili, zrušili, posunuli, zlepšili. O ateliér som sa začala deliť so svojim mladším kolegom Mgr. Michalom Kralovičom, ktorý do výtvarnej práce vniesol viac arte terapie a hlavne začal pracovať so širšou klientelou nášho zariadenia. Súčasťou vernisáže sa stala aukcia diel z predchádzajúceho

roka, ktorú od začiatku viedol a vedie doteraz dlhoročný priateľ nášho zariadenia PhDr. Ľuboslav Moza, ktorý svojimi vedomosťami nielen z výtvarného umenia okorení každú našu výstavu.

Moderovanie výstavy sa začínalo s Paťou Garajovou Jarabkovou, posledné dva roky však prevzal túto dôležitú funkciu kolega Erik Forgáč s Alenkou Kralovičovou. V kultúrnom programe sme mali Paľa Hammela, Laca Lučeniča, aj šikovných žiakov ZUŠ E. Suchoňa z Bratislavy. Posledné dva roky prijíma pozvanie Ondrej Molitoris, ktorý svojím originálnym folkovým prejavom spríjemňuje otvorenie výstavy.

Podakovanie: To, že výstava má tento rok už osem rokov, je zásluhou nielen našej riaditeľky Ing. Edity Kruzslíkovej, vedúcej výchovy Mgr. Ingrid Bezákovej, dievčat zo sociálneho oddelenia, kolegov zo skupín, ale hlavne vystavujúcich klientov, detí, s ktorými máme a môžeme pracovať. Dovolila by som si spomenúť niekoľko mien vystavujúcich autorov. A. Slezák, A. Semaniková, S. Šoralová, T. Redler, L. Boskovič, M. Hvozda, M. Fuchs, Z. Žakovicová, M. Hudl, A. Vajda, E. Lachová, B. Tittoňová...

Záver: Výstava **Geniálny Amedeo** sa koná každoročne koncom júna. A keďže sa výstavy v kaviarni Scherz neustále menia, navštívte príjemnú kaviarňičku s dvoma letnými terasami v centre mesta so štýlovým starým nábytkom, výbornou kávičkou s koláčikom (s trochou šťastia bude z domácej kuchyne Martina Kamenského) a v chládočku strávte príjemné chvíle.

Bc. Renata Frešová

Služba včasnej intervencie v Trenčíne

sociálne služby

Za účasti vzácných hostí bolo v Soblahove 5. júna 2017 slávnostne otvorené Centrum včasnej intervencie Trenčín. Doteraz sa na nás obrátilo so žiadosťou o službu včasnej intervencie 14 rodín z Trenčianskeho samosprávneho kraja. **Ide o šieste Centrum včasnej intervencie (CVI)**, ktorého spoluzakladateľom je Nadácia SOCIA. Nadácia SOCIA realizuje Projekt rozvoja včasnej intervencie na Slovensku – podarilo sa jej o. i. dva roky po sebe získať pre rozvoj CVI ako partnera Nadáciu Orange a aj naše trenčianske CVI je vybudované vďaka finančnému výťažku z Plesu v opere. Aktuálne na Slovensku Asociácia poskytovateľov a podporovateľov včasnej intervencie združuje 20 verejných a neverejných poskytovateľov služby včasnej intervencie.

Služba včasnej intervencie sa na základe zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách poskytuje deťom a ich rodinám bezplatne.

Na situáciu, keď sa do rodiny narodí dieťa so zdravotným postihnutím (znevýhodnením) alebo problematickým vývinom sa nedá vopred pripraviť. Ide o novú situáciu pre všetkých členov blízkej i širšej rodiny. Jedinečnosť služby včasnej intervencie je v jej komplexnosti – klientom nie je iba dieťa, ale celá rodina ako systém, pretože každému dieťaťu je najlepšie vo svojej rodine.

Centrum včasnej intervencie (CVI) v Trenčíne sprevádza rodiny v ich novej situácii.

Mohli by sme povedať, že v zmysle svojej skratky:

C – cesta rodín detí so zdravotným znevýhodnením

V – vyváženosť, „balans“ – nájsť novú rovnováhu v rodine pre všetkých jej členov

I – individualita, jedinečnosť – každý človek je jedinečný a neopakovateľný originál, ktorý je expertom na svoj život.

Tím Centra včasnej intervencie v Trenčíne tvoria: liečebný pedagóg, psychológ, fyzioterapeut, sociálny pracovník.

Na záver odkaz pre rodiny, ktoré sa nás rozhodnú osloviť: „Nevieme odpovede na všetky otázky, ktoré máme, ale budeme ich spolu s vami hľadať dovtedy, kým ich nenájdete.“

Za tím CVI Trenčín:

Mgr. Katarína Mažárová, riaditeľka, www.centravi.sk

správy z centrál

Deň krivých zrkadiel

Tohtoročný Deň krivých zrkadiel sme odštartovali v Bratislave 11. júna piknikom tvorivosti a zábavy. Tak ako po ostatné roky, i teraz sme otvorili dvere do sveta ľudí s mentálnym postihnutím. V rôznych mestách Slovenska, napríklad v Dolnom Kubíne, Malackách, Nitre, Spišskej Novej Vsi, Tornale, Trenčíne, Košiciach prebiehali v júni koncerty, predstavenia, tanečné vystúpenia, či rozličné sprievodné podujatia. Atmosféru približujeme vo farbách života. Akcia sa realizovala s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a Nadácie Veolia.

Vecný zámer reformy opatrovníckeho práva v Slovenskej republike

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky zostavilo pracovnú skupinu expertov nominovaných príslušnými ministerstvami, úradmi, neziskovými organizáciami, súdmi a inými profesijnými organizáciami, ktoré sa venujú otázkam ochrany a pomoci osobám podľa noriem opatrovníckeho práva.

Vecný zámer reformy by mal byť východiskovým právno-filozofickým a obsahovým podkladom pre prípravu legislatívnych úprav plánovaných na rok 2018. Cieľovou skupinou reformy sú predovšetkým obyvatelia, ktorí nie sú spôsobilí na právne úkony v plnom rozsahu, alebo ktorí potrebujú pomoc opatrovníckeho súdu z dôvodu, že sú osobitne zraniteľnou skupinou.

Expertná skupina bola zriadená na pôde Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a bude ju viesť hlavný štátny radca Sekcie legislatívy **JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL. M. (Tübingen)**.

Úvodné stretnutie expertnej skupiny sa uskutočnilo 28. júna 2017. Boli na ňom bližšie predstavené východiská na diskusiu, ako aj plán práce expertnej skupiny v roku 2017. V pracovnej skupine sú aj zástupcovia ZPMP v SR.

Sebaobhajovanie – šanca pre ľudí s mentálnym postihnutím

Od začiatku júna realizujeme v Republikovej centrále ZPMP v SR nový projekt. Jeho cieľom je posilniť integráciu ľudí s mentálnym postihnutím prostredníctvom špeciálnych aktivít (kurzov sebaobhajovania) pre túto skupinu a prostredníctvom prípravy a vydania knižnej publikácie zameranej na ľudské práva, určenej odborníkom pracujúcim s ľuďmi s mentálnym postihnutím. Projekt smeruje k posilneniu schopností presadzovať ľudské práva sebaobhajcami. Ich ľudské práva často nie sú uznávané alebo sa vo viacerých oblastiach života ignorujú.

Publikácia bude manuálom pre odborníkov na to, ako založiť skupinu sebaobhajcov, ako ju viesť, aké metódy a nástroje používať pri jej vedení, ako ju motivovať a koordinovať. Je dôležité uvedomiť si, že sebaobhajcovia sú dospelí ľudia, a takto k nim treba aj pristupovať. Na druhej strane ide o ľudí s mentálnym postihnutím, čo si vyžaduje isté špecifické komunikačné a pedagogické zručnosti, ktoré umožňujú efektívnu prácu so skupinou. Publikácia bude zohľadňovať tieto špecifiká, ako aj dlhoročné skúsenosti lektorov. Okrem teoretickej časti venovanej založeniu a vedeniu skupín sebaobhajcov, budú súčasťou publikácie vzdelávacie materiály na tému ľudských práv.

Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedná PhDr. Iveta Mišová.

Opäť na cestách

V rámci programu Erasmus sme sa 21. – 24. júna 2017 zúčastnili na štvrtej pracovnej ceste, opäť vo Varšave v Poľsku. Pracovná cesta prebiehala v rámci projektu RESPID (Review of Effective Support to Strengthen the Autonomy of People with Intellectual Disability). Na medzinárodnom stretnutí sa zišli partneri z Poľska, organizácia PSONI, z Talianska, organizácia IL Cerchio a z Českej republiky, organizácia RYTMUS. Venovali sme sa náročnej téme: „Rodičovstvo ľudí s mentálnym postihnutím“. S touto témou úzko súvisia aj ďalšie, napr. výchova k rodičovstvu a partnerstvu, sexuálna asistancia a pod. Partneri mali pripravené prezentácie, kde poukazovali hlavne na príklady dobrej praxe – životné príbehy ľudí s mentálnym postihnutím, ktorí sa stali rodičmi a s podporou zvládli postarať sa o svoje deti. Tesšie sa na ďalšie stretnutie, ktoré sa bude konať na Slovensku v Bratislave.

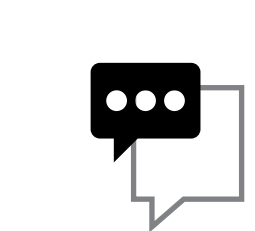

Erasmus+

Verejná finančná zbierka Centrum Bivio

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR oznamuje, že počas verejnej zbierky s názvom Centrum BIVIO 2016, ktorá bola povolená Okresným úradom Bratislava, Odbor všeobecnej vnútornej správy, registrové číslo 101-2016-103629 z 9. decembra 2016, bolo vyzbieraných 2012 €. Finančné prostriedky boli použité na rekonštrukciu a výstavbu vzdelávaco-rehabilitačného centra BIVIO v Bratislave-Rači na Alstrovej ulici. Ďakujeme agentúre Istropolitana Ogilvy, zamestnancom Slovnaftu, a. s., a všetkým, ktorí prispeli do pokladničiek na Deň krivých zrkadiel 2017 v Bratislave.

správy z centrál

BIVIO

S pribúdajúcimi mesiacmi narastajú aj zmeny na Alstrovej ulici. Rekonštrukcia plynulo pokračuje a už sa odstraňujú i škody, ktoré napáchal mráz so snehom začiatkom roka. Budovy sú zastrešené, nové okná osadené, vzduchotechnika zavedená, výťahy na ceste. Celá záhrada je vynovená, pripravuje sa parkovisko. Začínajú práce v interiéri. No i tak treba povedať, že máme pred sebou veľa práce.

V auguste navštívil Bratislavu opäť náš „dozor“ a odborný poradca z Nadácie Velux Rafal Szakalinis, pozrel si stavbu a podrobne sme ho informovali o priebehu prác, ale aj finančných záležitostiach.

Okrem stavebných prác a nikdy nekončiacoho fundraisingu (teda neustáleho hľadania financií na rekonštrukciu, ktoré ešte vždy potrebujeme) sme v posledných mesiacoch aktívne pracovali aj na nastavení budúcich aktivít. Vzdelávacích, tréningových a podnikateľských. V spolupráci s APZ, n. o., PhDr. Vierou Záhorcovou, PhD. riešime rôzne modely nastavenia centra BIVIO.

V júli sme zrealizovali stretnutia s budúcimi klientmi a ich rodičmi. Diskutovali sme o plánoch a prezentovali sme budúce vzdelávanie, činnosti a tréningy. Keďže stavba má byť odovzdaná koncom roka, začneme s rehabilitačnými a vzdelávacími aktivitami od októbra v Republikovej centrále ZPMP v SR.

Obrovskú radosť nám urobila správa z Nadácie Orange, ktorá sa rozhodla o podpore BIVIO (po druhý raz). V súčasnosti prebiehajú diskusie o forme a spôsobe pomoci. Ďakujem vám!

Farby

Je 14. jún 2017, niekoľko minút pred 17.00 hod. Na Malej scéne STU prebiehajú posledné generálky a zvukové skúšky programu pripravovaného k oslave IX. ročníka podujatia občianskeho združenia Impulz, Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Petržalke (ďalej Impulz) s názvom „**Urobme radosť sebe a iným**“.

V hľadisku sú všetky stoličky obsadené, a tak ľudia postávajú aj v uličkách a všade sa tmolia väčšie aj menšie deti, smejú sa, štebotajú alebo pokrikujú. Nakoniec zaznie dlho očakávaný signál z réžie a všetko stíchne. Na plátne sa objaví obľúbený videoklip Impulzu „*Robiť vecí spoločne má väčší zmysel*“, ktorý bol spracovaný z filmových dokrútok života piatich organizácií a na hudobnom podklade „impulzáckej“ hymny. Všetky tieto organizácie sú súčasťou bohatej histórie Impulzu a ich kamarátstvo naďalej trvá.

Na scénu vychádzajú naši skúsení moderátori Kika, Tomáš a Elenka, aby uviedli hudobnodramatické predstavenie FARBY. Je venované oslave pestrosti nášho života, ktoré obohacuje, učí, inšpiruje a pomáha úprimným vzťahom, čo držia svet pohromade.

A potom postupne, farba po farbe vychádza na scénu Rodinné centrum Prešporkovo, ZŠ Turnianska, ZŠ a MŠ sv. Uršule, 1. TK Senior Bratislava, Impulz, ZPMP v Petržalke a Opatova group. Každý prezentuje svoju farbu cez vlastné vnímanie a radosť, či už tanečne, spevom s ukulele, dramatickou etudou alebo inou kreatívnou formou. Každému vystúpeniu predchádza prezentácia fotografií zo života organizácie. V závere vychádza na scénu Zbyňo Džadoň, autor textov a skladieb CD FARBY, a spieva...

*„Je tisíc farieb, niečo nás spája, niečo delí,
aké šťastie, že svet, nie je iba čiernobiely.“*

Všetky „farby“ vychádzajú na scénu, je ich okolo 90, aby vytvorili jednu nádhernú, pestrofarebnú paletu. Ľuďom sa lesknú oči, vo vzduchu cítiť blízkosť a porozumenie. Moderátori uvádzajú ďalší vstup, koncert Klarinetového tria z Bratislavského konzervatória pod vedením prof. Drličku. Klarinety nás uvedú do sveta vážnej hudby, ktorá vymedzí významnú udalosť záverečnej časti večera. Je ňou zviditeľnenie siedmich firiem aj jednotlivcov, ktorí významne pomohli Impulzu v roku 2016, či už nezištnou formou expertných služieb, odborného poradenstva, sprostredkovaním finančnej pomoci alebo uplatnením náhradného plnenia. Získávajú ocenenie Očko do siete

a certifikát Firma priateľská k ľuďom s postihnutím z rúk vedúcej oddelenia kultúry Miestneho úradu mestskej časti Bratislava-Staré Mesto Mgr. Lubice Janegovej. Medzi ocenenými je aj Magistrát hlavného mesta Bratislavy, toto ocenenie preberá priamo primátor JUDr. Ivo Nesrovnal. Nádherný večer ukončí riaditeľka Impulzu Jana Mareková slovami, ktoré v takýchto chvíľach majú nezvyčajnú silu, pretože hovoria o tom, čo všetci cítia hmatateľne a nástoľčivo. Prebúdzajú ľudí k pochopeniu vidieť v pestrosti zmysel nášho bytia, nech sa týkajú akýchkoľvek rozdielov. Prijemná atmosféra podujatia pokračovala aj po ukončení, pri neformálnych rozhovoroch všetkých zúčastnených hostí a účinkujúcich, vo foyer divadla. Veríme, že myšlienka spájania rôznorodosti bude nachádzať stále viac a viac svojich fanúšikov.

Toto podujatie je spolufinancované vďaka podpore Grantového programu Hlavného mesta SR Bratislavy pre voľný čas, šport a sociálne aktivity. Ďakujeme.

DÔLEŽITÁ INFORMÁCIA PRE VŠETKY ČLENSKÉ ORGANIZÁCIE ZPMP V SR!

Ak vás tento hudobný projekt zaujal, kontaktujte nás na adrese riaditel@psc-impulz alebo na telefónnom čísle 0911975854. Zašleme vám CD Farby spolu s metodikou, ako sa s ním dá pracovať. Môžete si zorganizovať vlastné vystúpenie v spolupráci so svojimi spriatelnenými organizáciami aj v iných krajoch Slovenska, alebo sa zapojiť do nášho predstavenia v budúcnosti.

Mgr. Jana Mareková